

**Πανεπιστήμιο Κρήτης
Φιλοσοφική Σχολή
Τμήμα Ιστορίας & Αρχαιολογίας**

**Περιγραφή Μαθημάτων
Εαρινού εξαμήνου 2019-20**

Ρέθυμνο, Φεβρουάριος 2020

Τομέας Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας

Αρχαία Ιστορία (ΑΙΣ)

ΑΙΣ 526	Ανδρέας Μοράκης	Ο 4ος αιώνας (Π)	5 ECTS
---------	-----------------	------------------	--------

Περιγραφή

Το μάθημα έχει ως στόχο να πραγματευτεί τον 4^ο αιώνα π.Χ., καλύπτοντας την περίοδο από το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου το 404 π.Χ. (και λίγο νωρίτερα όσον αφορά τον ελληνισμό της Δύσης), ως την μάχη της Ιψού το 301 π.Χ. Επίκεντρο της διδασκαλίας θα αποτελέσει η ανάλυση της πολιτικής ιστορίας της περιόδου και η έμφαση θα δοθεί στα πολιτικά και στρατιωτικά γεγονότα. Παρ' όλα αυτά ο διδάσκων θα προσπαθήσει να δώσει και κάποια βασικά στοιχεία της κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής ζωής. Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του μαθήματος αποτελούν: α. ότι θα καλύψει μέρος δύο διαφορετικών περιόδων της αρχαιότητας (κλασική-ελληνιστική), β. ότι θα επεκταθεί σε μεγάλο βαθμό στο χώρο καθώς θα αναφερθεί σε γεγονότα που αφορούν την κυρίως Ελλάδα, την ελληνιστική Ανατολή, όπως δημιουργήθηκε μετά την κατάκτηση της Ασίας από τον Αλέξανδρο, καθώς και τη Σικελία και τη Ν. Ιταλία.

Σε κάθε μάθημα θα δίνονται το σχεδιάγραμμα με τα περιεχόμενα, ενδεικτική βιβλιογραφία και εποπτικό υλικό, όπως επίσης και σχετικές μελέτες (άρθρα ή κεφάλαια από βιβλία και συλλογικούς τόμους), τα οποία θα αναρτηθούν και στην ηλεκτρονική σελίδα της παράδοσης στο e-learn.

Γενική βιβλιογραφία

- Anson, E. (2014) *Alexander's Heirs. The Age of the Successors*. MA
 Buckler, J. (1980) *The Theban Hegemony 371-362 BC*. Cambridge MA
 (2003) *Aegean Greece in the Fourth Century BC*. Boston, Leiden
 Bonacasa, N., Braccesi, L., De Miro, E., επιμ. (2002) *La Sicilia dei due Dionisî. Atti della Settimana di studio, Agrigento, 24-28 febbraio 1999*. Roma
 Bosworth, A.B. (1980) *A historical commentary on Arrian's History of Alexander*. Oxford, New York
 (1988) *Conquest and Empire. The Reign of Alexander the Great*. New York
 Carlier, P. (2003) *Ο ελληνικός κόσμος τον 4^ο π.Χ. αιώνα. Μέχρι το θάνατο του Αλεξάνδρου*, μτφ. Μ. Στεφάνου. Αθήνα
 Cargill, J. (1981) *The Second Athenian League: Empire or Free Alliance?* Berkeley, Los Angeles
 Cartledge, P. (2002) *Sparta and Laconia. A regional history*. London
 Caven, I. (1990) *Dionysius I: Warlord of Sicily*. Yale
 Gehrke, H.J. (2000) *Ιστορία του ελληνιστικού κόσμου*, μτφ. Α. Χανιώτης, επιμ. Κ. Μπουραζέλης. Αθήνα
 Green, P. (1992) *Alexander of Macedon: 356–323 BC. A Historical Biography*. University of California Press
 (2007) *Alexander the Great and the Hellenistic Age*. London
 Krentz, P. (1989) *Xenophon, Hellenica I–II.3.10. Edited with an Introduction, Translation and Commentary*. Warminster
 Lewis, D.M., Boardman, J., Hornblower, S., Ostwald, M., επιμ. (1994) *The Cambridge Ancient History². Vol. 6. The fourth century*. Cambridge

- Hamilton, C.D. (1979) *Sparta's Bitter Victories. Politics and Diplomacy in the Corinthian War*. London
- Hammond, N.G.L. (1994) *Alexander the Great. King, Commander, and Statesman* (3 ed.). London
(1999) *Το μακεδονικό κράτος*, μτφ. Δ. Α. Γκούσκος. Αθήνα
- Rhodes, P. J., Osborne, R. (2003) *Greek historical inscriptions: 404-323 B.C.* Oxford
- Roisman, J., Worthington, I., επιμ. (2010). *A Companion to Ancient Macedonia*. London
- Shipley, G. (2012) *Ο ελληνικός κόσμος μετά τον Αλέξανδρο, 323-30 π.Χ.*, μτφ. Μ. Ζαχαριάδου. Αθήνα
- Smarczyk, B. (2003) *Timoleon und die Neugründung von Syrakus*. Göttingen
- Strauss, B.S. (1986) *Athens after the Peloponnesian War. Class, Faction and Policy, 403-386 BC*. Michigan
- Stylianou, P. J. (1997) *A historical Commentary on Diodorus Siculus Book 15*. Oxford
- Talbert, R.J.A. (1974) *Timoleon and the Revival of Greek Sicily, 344–317 BC*. Cambridge
- Tarn, W.W. (1948) *Alexander the Great*. Cambridge
- Trittle, L.A., επιμ. (1997) *The Greek World in the Fourth Century. From the Fall of the Athenian Empire to the Successors of Alexander*. London
- Underhill, G.A. (1900) *A commentary with introduction and appendix on the Hellenica of Xenophon*. Oxford
- Walbank, F.W. (1999) *Ο ελληνιστικός κόσμος*, μτφ. Τ. Δαρβέρης. Θεσσαλονίκη

ΑΙΣ 352	Ανδρέας Μοράκης	Όψεις της ανθρώπινης κινητικότητας στην αρχαία Μεσόγειο (Σ)	10 ECTS
---------	-----------------	---	---------

Περιγραφή

Η ίδρυση αποικιών αποτέλεσε ένα ιδιαίτερο και σημαντικό φαινόμενο του αρχαίου ελληνικού κόσμου. Εμφανίζεται ήδη μετά την παρακμή του μυκηναϊκού κόσμου με τη μετανάστευση ελληνικών πληθυσμών στα νησιά του Αιγαίου και τη Μ. Ασία, ενώ συνεχίζεται καθ' όλη της αρχαιότητας, με διαφορετικά βέβαια χαρακτηριστικά για κάθε ιστορική περίοδο. Το σεμινάριο θα επικεντρωθεί στο φαινόμενο του αποικισμού κατά την αρχαϊκή και κλασική εποχή (περ. 750-323 π.Χ.), επιχειρώντας να καλύψει γεωγραφικά ένα όσο το δυνατόν μεγαλύτερο μέρος του ελληνικού κόσμου, από τις αποικίες της απώτατης Δύσης (Μασσαλία), της Σικελίας, της Ν. Ιταλίας και της Β. Αφρικής (Κυρήνη), έως αυτές της βόρειας Ελλάδας και του Ευξείνου Πόντου. Στόχος του μαθήματος είναι να μελετήσει σημαντικές πτυχές αυτού του πολυσύνθετου φαινομένου και να εξετάσει τόσο την επίδραση του αποικισμού στη διαμόρφωση του αρχαίου ελληνικού κόσμου, όσο και την επίδραση που άσκησε σε άλλους λαούς αλλά και στις σχέσεις των Ελλήνων με τους λαούς αυτούς.

Γενική βιβλιογραφία

- Antonaccio, C (2007) «Colonization: Greece on the Move», στο *The Cambridge Companion to Archaic Greece*, επιμ. Η. Α. Shapiro. Cambridge: 201-224
- Antonetti, C. επιμ. (1997) *Il dinamismo della colonizzazione greca. Atti della tavola rotonda «Espansione e colonizzazione greca di età arcaica: metodologie e problemi a confronto»*, Venezia, 10-11/11/1995. Naples

- Asheri, D. (1980) «La colonizzazione greca», στο *La Sicilia antica*, v. I.2, επιμ. E. Gabba, G. Vallet. Napoli: 89-142
- Bérard, J. P. (1957) *La colonisation grecque de l'Italie méridionale et de la Sicile dans l'antiquité. L'histoire et la légende*. Paris
- Boardman, J. (1996) *Οι αρχαίοι Έλληνες στην υπερπόντια εξάπλωσή τους. Οι πρώτες αποικίες και το εμπόριό τους*, μτφ. Η. Ανδρεάδης. Αθήνα
- (1999) *The Greeks overseas. Their early colonies and trade*. London
- Bradley, G., Wilson J. P. (2006) *Ideologies of Greek Colonization, στο Greek and Roman Colonization. Origins, Ideologies and Interactions*. Swansea
- Cuscunà, C. (2003) *I frammenti di Antioco di Siracusa. Introduzione, traduzione e commento*. *Fonti e studi di storia antica* 6. Alessandria
- Descoedres, J.P. (1990) *Greek Colonists and Native Populations. Proceedings of the First Australian Congress of Classical Archaeology held in honour of Emeritus Professor A.D. Trendall, Sydney, 9-14 July 1985*. Oxford
- Domínguez Monedero, A.J. (1989) *La colonización Griega en Sicilia. Griegos, indígenas y Púnicos en la Sicilia Arcaica. Interacción y aculturación*. Oxford.
- Donnellan, L., Nizzo, V., Burgers, G. J. επιμ. (2016) *Conceptualising early Colonisation*. Bruxelles-Roma
- Figueira, T. J. (2015) «Modes of colonization and elite integration in archaic Greece», στο *Aristocracy in Antiquity. Redefining Greek and Roman Elites*, επιμ. N. Fisher, H. van Wees. Swansea: 313-347
- Graham, A. J. (1982) «The colonial expansion of Greece», στο *CAH 2, v.III.3. The Expansion of the Greek World, Eighth to Sixth Centuries B. C.*, επιμ. J. Boardman, N. G. L. Hammond. Cambridge: 83-162
- (1983) *Colony and Mother city in ancient Greece*. Manchester-Chicago
- Hurst, H. S., Owen, S. επιμ. (2005) *Ancient Colonizations. Analogy, Similarity and Difference*. London
- *La Colonisation Grecque en Méditerranée Occidentale. Actes de la rencontre scientifique en hommage à Georges Vallet organisée par le Centre Jean Bérard, l'École Française de Rome, l'Istituto Universitario Orientale et l'Università degli Studi di Napoli «Federico II», Rome-Naples, 15-18 novembre 1995. Collection de l'École Française de Rome 251*. Rome 1999
- Malkin, I. (1987) *Religion and Colonization in Ancient Greece*. Leiden
- (1998) *The returns of Odysseus. Colonization and ethnicity*. Berkeley-Los Angeles-London
- (2011) *A Small Greek World. Networks in the Ancient Mediterranean*. New York
- Lombardo, M., Frisone, F. επιμ. (2009) *Colonie di colonie. Le fondazioni sub-coloniali greche tra colonizzazione e colonialismo. Atti del convegno internazionale, Lecce, 22-24 giugno 2006. Collana del Dipartimento, Università del Salento. Dipartimento di beni culturali 16*. Galatina
- Osborne, R. (1998) «Early Greek colonization? The nature of Greek settlements in the West», στο *Archaic Greece. New approaches and New Evidence*, επιμ. N. Fisher, H. van Wees. London: 251-269
- *Problemi della Chora Coloniale dall' Occidente al Mar Nero. Atti del XI Convegno di Studi sulla Magna Grecia, Taranto, 29 settembre-3 ottobre 2000*. Taranto 2001
- Robu, A. (2014) *Mégare et les établissements mégariens de Sicile, de la Propontide et du Pont-Euxin. Histoire et institutions*. Bern

- Robu, A., Bîrzescu, I. επιμ. *Mégarika: nouvelles recherches sur Mégare, les cités de la Propontide et du Pont-Euxin*. Archéologie, épigraphie, histoire. Actes du colloque de Mangalia (8-12 juillet 2012). De l'archéologie à l'histoire, 66. Paris
- Salomon, N. (1997) *Le cleruchie di Atene: caratteri e funzione*. Pisa
- Tréziny, H. επιμ. (2009) *Greco et Indigènes de la Catalogne à la Mer Noire*. Actes des rencontres du programme européen Ramses² (2006-2008), Bibliothèque d'archéologie méditerranéenne et africaine du Centre Camille Jullian 3. Paris
- Tsetschladze, G. R. επιμ. (2006) *Greek Colonisation. An account of Greek Colonies and Other Settlements Overseas, v.1*. Boston-Leiden
- Tsetschladze, G. R. επιμ. (2008) *Greek Colonisation. An Account of Greek Colonies and Other Settlements Overseas, v. 2*, επιμ. G. R. Tsetschladze. Boston-Leiden
- Tsetschladze, G. R., De Angelis, F. επιμ. (1994) *The archaeology of Greek colonisation. Essays dedicated to Sir John Boardman*. Oxford

ΑΙΣ 604	Κατερίνα Παναγοπούλου	Από τον Οκταβιανό Αύγουστο ως τον Διοκλητιανό: θεσμοί των ρωμαϊκών αυτοκρατορικών χρόνων (Π)	5 ECTS
---------	-----------------------	--	--------

Περιγραφή

Η Ρώμη αποτελεί μοναδικό παράδειγμα μετεξέλιξης μιας πόλης-κράτους σε αυτοκρατορία κατά την αρχαιότητα. Στην επισκόπηση της κοινωνικής, πολιτικής, οικονομικής και θρησκευτικής ιστορίας της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας από τον Οκταβιανό Αύγουστο ως το Διοκλητιανό, θα παρακολουθήσουμε την εξέλιξη και/ή αναπροσαρμογή των αντίστοιχων θεσμών κατά τη μετάλλαξη αυτή της Ρώμης από πόλη-κράτος σε αυτοκρατορία. Μέσα από τη μελέτη συναφών φιλολογικών, επιγραφικών, παπυρολογικών, αρχαιολογικών και νομισματικών τεκμηρίων, θα επιχειρήσουμε να κατανοήσουμε καλύτερα πού οφείλει η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία την εντυπωσιακά μακρά της διάρκεια. Το μάθημα αποτελεί συνέχεια των παραδόσεων για την ιστορία της Ρώμης από την Αρχαϊκή περίοδο μέχρι τον Οκταβιανό και για τις σχέσεις της Ρώμης με τον Ελληνιστικό κόσμο και προετοιμάζει τους φοιτητές για τις παραδόσεις σχετικά με την Ευρώπη κατά τον πρώιμο μεσαίωνα και για το πρώιμο Βυζάντιο.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Alföldi, G., *Ιστορία της Ρωμαϊκής Κοινωνίας* (Αθήνα: ΜΙΕΤ, 2002).
- Cameron, A., *Η Ύστερη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία* (Αθήνα: Καρδαμίτσα, 2000), κεφ. III, σελ. 60-84.
- Champion, C. (επιμ.), *Roman Imperialism, Readings and Sources*, Sixth Edition (London: Blackwell, 2008).
- Galinsky, K. (ed.), *The Cambridge Companion to the Age of Augustus* (Cambridge: University Press, 2007 ανατ.)
- Garnsey, P. – Saller, P. *Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, Οικονομία, Κοινωνία και Πολιτισμός* (Ηράκλειο: ΠΕΚ, 1995).
- Le Glay, M. – Voisin, J.-L. - Le Bohec, Y., *A History of Rome*, Third Edition (London: Blackwell, 2005).
- ΜακΚαγ, C., *Αρχαία Ρώμη, Στρατιωτική και Πολιτική Ιστορία* (Αθήνα: Παπαδήμας, 2007), σελ. 243-478.

- Μπουραζέλης, Κ., *Οι τρόφιμοι της λύκαινας: Συνοπτική Ιστορία των Ρωμαίων και της Πολιτείας τους από την Ίδρυση της Ρώμης έως και την εποχή του Διοκλητιανού* (Αθήνα: MIET, 2017).
- Potter, D.S. (επιμ.), *A Companion to the Roman Empire* (London: Blackwell, 2006).
- Goodman, M., *The Roman World, 44 BC – AD 180* (London: Routledge, 1997).
- Potter, D.S. (επιμ.), *The Roman Empire at Bay, AD 180-395* (London: Routledge, 2005 ανατ.).
- Χατζόπουλος, Δ., *Ιστορία του ρωμαϊκού κράτους* (Αθήνα: Ηρόδοτος, 2015).

Βυζαντινή Ιστορία (ΒΙΣ)

ΒΙΣ 623	Ιωάννης Θεοδωρακόπουλος	4ος - 5ος αι. μ.Χ. Το τέλος του αρχαίου κόσμου; (Π)	5 ECTS
---------	----------------------------	---	--------

Περιγραφή

Ο 4^{ος} και 5^{ος} αιώνας σηματοδοτούν μια σειρά κοσμοϊστορικών αλλαγών, οι οποίες θα επηρεάσουν καθοριστικά όχι μόνο την εξέλιξη της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας αλλά και γενικότερα της παγκόσμιας ιστορίας. Η καθιέρωση του χριστιανισμού ως επίσημης θρησκείας της αυτοκρατορίας, η μεταφορά της πρωτεύουσας στην Ανατολή και η οριστική διάσπαση με τη Δύση, η οποία θα καταρρεύσει κάτω από την πίεση των γερμανικών φύλων, ανήκουν στις πιο αποφασιστικές. Αυτές οι αναντίρρητες αλλαγές δεν σημαίνουν όμως απαραίτητα και το τέλος του αρχαίου τρόπου ζωής, των αρχών και των αξιών του, ιδιαίτερα στο ανατολικό τμήμα της αυτοκρατορίας. Το μάθημα θα επικεντρωθεί στην εξέταση της παράλληλης πορείας όλο αυτό το διάστημα των δύο θρησκειών, παγανισμού και χριστιανισμού, καθώς και των Ρωμαίων και των «βαρβαρικών» φύλων, των συγκρούσεων και των αλληλεπιδράσεών τους, κατά τη διάρκεια της πολύπλοκης διαδικασίας, η οποία θα οδηγήσει στην εμφάνιση του μεσαιωνικού κόσμου.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- P. BROWN, *Ο κόσμος της Ύστερης Αρχαιότητας 150-750 μ.Χ.*, μτφρ. Ε. Σταμπόγλη, Αθήνα 1998.
- C. A. MANGO (επιμ.), *Ιστορία του Βυζαντίου*, μτφρ. Ο. Καραγιώργου, Αθήνα 2006.
- C. MORRISSON κ.ά. (έκδ.), *Ο Βυζαντινός κόσμος, τ. Α: Η Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία (330-641)*, Αθήνα 2008².

ΒΙΣ 369	Ιωάννης Θεοδωρακόπουλος	Τα βυζαντινά αγιολογικά κείμενα ως ιστορικές πηγές (Σ)	10 ECTS
---------	----------------------------	--	---------

Περιγραφή

Τα αγιολογικά κείμενα αποτελούν την πλουσιότερη ομάδα αφηγηματικών πηγών για την ιστορία του Βυζαντίου, αν και είναι συχνά παρεξηγημένα. Η συμβολή τους είναι καθοριστική στη διαφώτιση πτυχών του βυζαντινού κόσμου, που αφήνουν αδιάφορους τους ιστορικούς συγγραφείς, οι οποίοι συνήθως επικεντρώνονται στα πιο εντυπωσιακά γεγονότα ή στις πιο διάσημες προσωπικότητες της εποχής τους. Οι αγιολογικοί συγγραφείς όμως ασχολούνται και με τον καθημερινό βίο των ανθρώπων στα αστικά κέντρα ή στην ύπαιθρο, τις ιστορίες και τα προβλήματά τους που περνούν απαρατήρητα από την επίσημη ιστορία, αν και δίνουν το ιδιαίτερο χρώμα κάθε κοινωνίας και εποχής. Διαφωτίζουν επίσης τη νοοτροπία του βυζαντινού ανθρώπου, ο οποίος στρέφει τις ελπίδες και τις προσδοκίες του στον

νέο ήρωα του χριστιανισμού, τον άγιο. Σκοπός του σεμιναρίου είναι η προσέγγιση των αγιολογικών κειμένων ως ιστορικών μαρτυριών τόσο για σημαντικά γεγονότα της βυζαντινής ιστορίας όσο και για την καθημερινότητα των ανθρώπων.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

H. DELEHAYE, *Les Passions des martyrs et les genres littéraires*, Bruxelles 1921.

Dumbarton Oaks Hagiography database

<https://www.doaks.org/research/byzantine/resources/hagiography>

ST. EFTHYMIADIS (ed.), *The Ashgate Research Companion to Byzantine Hagiography*, vol. I: *Periods and Places*, Farnham-Burlington 2011.

ST. EFTHYMIADIS (ed.), *The Ashgate Research Companion to Byzantine Hagiography*, vol. II: *Genres and Contexts*, Farnham-Burlington 2014.

ΒΙΣ 607	Δημήτρης Κυρίτσης	Ο Ιουστινιανός Α' και η εποχή του (Π)	5 ECTS
---------	-------------------	---------------------------------------	--------

Περιγραφή

Ο έκτος αιώνας θεωρείται από πολλούς ως μια κατεξοχήν μεταβατική περίοδος για το μεσογειακό κόσμο. Σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο πολλές από τις δομές που χαρακτήριζαν τη ρωμαϊκή αρχαιότητα αλλάζουν σημαντικά, ενώ μορφοποιούνται κάποια στοιχεία που θα καθορίσουν την ταυτότητα των μεσαιωνικών κοινωνιών κατά τους επόμενους αιώνες. Το μάθημα θα καλύψει ολόκληρο τον έκτο αιώνα, με οδηγό όμως την εμβληματική βασιλεία του αυτοκράτορα Ιουστινιανού Α' (527-565). Θα παρακολουθήσουμε τα σημαντικά γεγονότα της εποχής αυτής, όπως τους πολέμους της reconquista, τη στάση του Νίκα, τη μεγάλη πανώλη. Θα εξοικειωθούμε με τη γεωγραφική, οικιστική, διοικητική και οικονομική φυσιογνωμία του βυζαντινού χώρου. Παράλληλα, θα εξετάσουμε δείγματα από πολύ διαφορετικές μεταξύ τους πηγές: κείμενα, από την ιστορία του Προκόπιου μέχρι το χρονικό του Ιωάννη Μαλάλα, από τους παπύρους μέχρι τους βίους των αγίων, και από τα κομψά επιγράμματα της Παλατινής Ανθολογίας μέχρι τους ύμνους του Ρωμανού του Μελωδού· υλικά κατάλοιπα, από την εκκλησία της Αγίας Σοφίας μέχρι τις οχυρώσεις, και από τους αμφορείς μέχρι τα εικονογραφημένα χειρόγραφα. Ο στόχος είναι να αποκτήσουμε μια ιδέα της πολυπλοκότητας των ιστορικών φαινομένων, και του πλούτου των μέσων με τα οποία μπορούμε να τα προσεγγίσουμε.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Βασικά εγχειρίδια:

-Evans, J.A.S., *Η εποχή του Ιουστινιανού*, μτφρ. Β. Κουρής, Αθήνα, Οδυσσέας, 1998

-Morrisson, C. (γενική επιμέλεια), *Ο βυζαντινός κόσμος. Τόμος 1: η Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία (330-641)*, μτφρ. Α. Καραστάθη, Αθήνα, Πόλις, 2007

-Brown, P., *Ο κόσμος της Ύστερης Αρχαιότητας, 150-750 μ.Χ.*, μτφρ. Ε. Σταμπόγλη, Αθήνα, Αλεξάνδρεια, 1998 (τα κεφάλαια 12, 13, 14)

-Morrisson, C. / Sodini, J.-P., «Ο έκτος αιώνας», στο Λαΐου, Α. (γενική επιμέλεια), *Οικονομική ιστορία του Βυζαντίου*, τόμος Α', Αθήνα, ΜΙΕΤ, 2006, σελ. 281—358

Προτάσεις για περαιτέρω μελέτη:

-*Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμος Ζ', Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1979

-Χριστοφιλοπούλου, Αικ., *Βυζαντινή Ιστορία, τόμος Α', 324-610*, Αθήνα, ΟΕΔΒ, 1984

-Λουγγής, Τ., *Ιουστινιανός Πέτρος Σαββάτιος. Κοινωνία, πολιτική και ιδεολογία τον 60 μ.Χ. αιώνα*, Θεσσαλονίκη, Βάνιας, 2005

Πηγές σε νεοελληνική μετάφραση:

Προκόπιος:

-Προκοπίου Καισαρέως, *Ανέκδοτα ή Απόκρυφη ιστορία*, μετάφρ. Αλόη Σιδέρη, εισαγωγή Η. Β. Dewing, Αθήνα, Άγρα, 1988

-Προκόπιος από την Καισάρεια, *Ιστορία των πολέμων*, τ. 1-4, απόδοση στην νέα ελληνική Περικλής Ροδάκης. Αθήνα, Λιβάνης, 1996

-Προκοπίου Καισαρέως, *Περί κτισμάτων*, μετάφρ. Σ. Κοκκίνου-Μαντά, Απ. Τζαφερόπουλος, εισαγωγή, σχόλια, επιμέλεια Απ. Τζαφερόπουλος, Αθήναι, Γεωργιάδης, 1996.

Αγαθίας:

-Αγαθίου Σχολαστικού, *Ιστορίες*, εισαγωγή-μετάφραση-σχόλια Α. Αλεξάκης, Αθήνα, Κανάκης, 2008

-Θεοφύλακτος Συμμοκάτης, *Ιστορία*, μτφρ. Δ. Τσουκλίδου, Αθήνα, Κανάκης, 2005

-Κοσμάς Ινδικοπλεύστης, *Χριστιανική τοπογραφία*, εισαγωγή-μετάφραση Φ. Καλαϊτζάκης, Αθήνα, Στοχαστής, 2007

ΒΙΣ 124	Κωνσταντίνος Μουστάκας	Τα μεσαιωνικά Βαλκάνια (Π)	5 ECTS
---------	------------------------	----------------------------	--------

Περιγραφή

Η μεσαιωνική περίοδος είναι καθοριστική για την ιστορία των Βαλκανίων δεδομένου ότι τότε συντελείται η εθνογένεση των περισσότερων βαλκανικών λαών, που στο εξής διακρίνονται από μία ιστορική παρουσία μέχρι την σήμερα. Σε αυτό το μάθημα, η ιστορία των μεσαιωνικών Βαλκανίων εξετάζεται και στα βυζαντινά πλαίσια, αλλά και αφ' εαυτής, με επικέντρωση στην ιστορία των κρατών, των κοινωνιών, και του πολιτισμού των βαλκανικών λαών, από τον 7^ο μέχρι και τον 15^ο αιώνα.

Ειδικότερες θεματικές ενότητες του μαθήματος είναι οι παρακάτω:

1. Η έννοια των Βαλκανίων. Συζήτηση των κριτηρίων οριοθέτησης της ιστορικο-γεωγραφικής οντότητας των Βαλκανίων. Το εθνολογικό υπόστρωμα των Βαλκανίων: Έλληνες, Ιλλυριοί, Θράκες, Δάκες. Περί του εθνολογικού χαρακτήρα των αρχαίων Μακεδόνων. Τα Βαλκάνια στην Ύστερη Αρχαιότητα.

2. Η μεγάλη κρίση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας (τέλη 6^{ου} – 7^{ου} αι.) και η εγκατάσταση των Σλάβων. Σλαβικές εγκαταστάσεις στην κεντρική και νότιο Ελλάδα. Το «σλαβικό ζήτημα» στην νεότερη και σύγχρονη ιστοριογραφία.

3. Η εγκατάσταση των (Πρωτο)Βουλγάρων στα ΒΑ Βαλκάνια και η συγκρότηση του (πρωτο)βουλγαρικού κράτους: κρατική οργάνωση, κοινωνικές δομές, πολιτισμικά δεδομένα.

4. Σλαβικά φύλα των δυτικών Βαλκανίων και τα κρατικά μορφώματά τους. Η πρώιμη συγκρότηση του σερβικού και του κροατικού βασιλείου. Τα βαλκάνια μεταξύ Βυζαντίου και Φράγγων ή μεταξύ βυζαντινής και δυτικής επιρροής (9^{ου} αι.).

5. Ο εκχριστιανισμός του βουλγαρικού βασιλείου και η ολοκλήρωση της εθνογένεσης των Βουλγάρων. Τα Βαλκάνια μεταξύ Βυζαντίου και Βουλγαρίας: από τον Συμεών στον Βασίλειο Β΄. Η βυζαντινή κυριαρχία μέχρι τέλη 12^{ου} αιώνα.

6. Σταδιακή ανάπτυξη του σερβικού βασιλείου από τον 11^ο αιώνα έως και τους Νεμανίδες. Η Κροατία υπό ουγγρική κυριαρχία. Πολιτική κατάσταση, κοινωνία και πολιτισμός των δαλματικών πόλεων.

7. Το δεύτερο βουλγαρικό κράτος (1185 – 1390).

8. Ελάσσονες βαλκανικές εθνότητες: Βλάχοι, τουρκογενείς πληθυσμοί. Πρώτες μνείες του αλβανικού λαού και το ζήτημα της καταγωγής του. Πρώιμα αλβανικά κρατικά μορφώματα.

9. Η σερβική επέκταση και η αλβανική μετανάστευση στον βαλκανικό νότο. Σερβοελληνικές και αλβανοελληνικές ηγεμονίες στον ελληνικό χώρο (14^{ος} -15^{ος} αι.)

10. Η τουρκική κατάκτηση των Βαλκανίων, 1355 – 1500.

11. Ζητήματα καταγωγής του ρουμανικού λαού. Η διαμόρφωση και πρώιμη ιστορία των ρουμανικών ηγεμονιών, 13^{ος} αι. – 1500.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Dinic, M., «Τα Βαλκάνια», στο J.M. Hussey (επιμ.), *Η Ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας*, Αθήνα 1979 [Καίμπριτζ 1966], τ. Α', σσ. 390-421.
- Fine, J.V.A. Jr, *The Early Medieval Balkans. A Critical Survey from the Sixth to the Late Twelfth Century*, Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1983.
- Fine, J.V.A. Jr, *The Late Medieval Balkans. A Critical Survey from the Late Twelfth Century to the Ottoman Conquest*, Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1987.
- Κατσόβσκα-Μαλιγκούδη, Γ., *Οι Σλάβοι των Βαλκανίων. Εισαγωγή στην ιστορία και τον πολιτισμό τους*, Αθήνα 2004.
- Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου, Μ., *Οι βαλκανικοί λαοί κατά τους μέσους χρόνους*, Ιωάννινα 1987.
- Obolensky, D., «Η αυτοκρατορία και οι βόρειοι γείτονες», στο J.M. Hussey (επιμ.), *Η Ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας*, Αθήνα 1979 [Καίμπριτζ 1966], τ. Α', σσ. 354-89.
- Obolensky, D., *Η βυζαντινή κοινοπολιτεία. Η ανατολική Ευρώπη, 500 – 1453*, 2 τ., Θεσσαλονίκη 1991 [Λονδίνο 1971].
- Σοφούλης, Π. – Α. Παπαγεωργίου (επιμ.), *Μεσαιωνικός σλαβικός κόσμος*, Θεσσαλονίκη 2015.
- Σταματόπουλος, Δ.Α., *Το Βυζάντιο μετά το έθνος. Το πρόβλημα της συνέχειας στις βαλκανικές ιστοριογραφίες*, Αθήνα 2009.
- Stephenson, P., *Byzantium's Balkan Frontier. A Political Study of the Northern Balkans, 900 – 1204*. Καίμπριτζ 2000.
- Stojanovich, Tr., *Balkan Worlds. The First and Last Europe*, Νέα Υόρκη 1994.

ΒΙΣ 307	Κωνσταντίνος Μουστάκας	Τύποι βυζαντινών εγγράφων και η σημασία τους ως ιστορικών πηγών (Σ)	10 ECTS
---------	------------------------	---	---------

Περιγραφή

Στο παρόν σεμιναριακό μάθημα οι φοιτητές θα ασκηθούν στην κατανόηση και χρήση των βυζαντινών εγγράφων, ως πηγών ιστορικής έρευνας και μελέτης. Το εισαγωγικό πλαίσιο του σεμιναρίου περιλαμβάνει παρουσίαση των διαφόρων ειδών βυζαντινών εγγράφων, τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες έχουν διασωθεί, τις αρχειακές συλλογές στις οποίες βρίσκονται, τις εκδόσεις αυτών και το πλαίσιο στο οποίο έχουν πραγματοποιηθεί αυτές. Οι φοιτητικές εργασίες θα βασιστούν κυρίως στα αυτοκρατορικά χρυσόβουλα, αναλόγως του περιεχομένου αυτών (απόδοση προνομίων σε ιδιότητες και μοναστήρια, διεθνείς συνθήκες), στα έγγραφα δημοσίων λειτουργιών, ιδίως στα πρακτικά (φορολογικές απογραφές) και στους περιορισμούς, καθώς και σε ιδιωτικά δικαιοπρακτικά έγγραφα (συμβόλαια αγοραπωλησιών, διαθήκες, αδελφάτα).

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Archives de l' Athos, Παρίσι 1960 ... κ.εξ.
- F. Miklosich – I. Müller, *Acta et Diplomata Graeca, Sacra et Profana*, 6 τ., Βιέννη 1865 ...
- Harvey, A., Οικονομική ανάπτυξη στο Βυζάντιο 900-1200, Αθήνα 1996
- Λαΐου, Αγγελική, «Η αγροτική οικονομία, 13^{ος} – 15^{ος} αι.», στο Η οικονομική ιστορία του Βυζαντίου, Αθήνα 2006 [Washington DC 2002], τ. Α'.
- Λαΐου-Θωμαδάκη, Αγγελική, Η αγροτική κοινωνία στην ύστερη βυζαντινή εποχή, Αθήνα 1987 [Rutgers 1977].

Ιστορία Μέσων Χρόνων - Δυτική Ευρώπη (IMX)

IMX 115	Μιχάλης Νάιδος	Ιστορία της πολιτικής σκέψης στη μεσαιωνική Ευρώπη (Π)	5 ECTS
---------	----------------	--	--------

Περιγραφή

Το μάθημα αποσκοπεί στην ανάδειξη των χαρακτηριστικών της ιστορικής αφήγησης και στην κατανόηση του τρόπου συγγραφής της ιστορίας κατά το Μεσαίωνα (5^{ος} – 15^{ος} αιώνες). Περιγράφονται τα διαφορετικά μεσαιωνικά ιστοριογραφικά είδη (Εκκλησιαστική ιστορία – παγκόσμια ιστορία, χρονικά, εθνικές ιστορίες – κοσμικές ιστορίες, τοπική ιστορία, ιστοριογραφία των θεσμών, ιστοριογραφία του δικαίου, πολιτικές πραγματείες – πολιτικά έργα, φιλοσοφικές πραγματείες, γενεαλογίες, ιστοριογραφία των αστικών κοινοτήτων) στο πλαίσιο της ερμηνείας και της ανάλυσης αποσπασμάτων από ενδεικτικά έργα μεσαιωνικών ιστοριογράφων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ιστοριογραφία του πρώιμου Μεσαίωνα (5^{ος} – 10^{ος} αιώνας), στη χρήση και ερμηνεία του παρελθόντος από τους μεσαιωνικούς συγγραφείς, στους στόχους των συγγραφέων του Μεσαίωνα, στην κατασκευή πολιτικών και συλλογικών ταυτοτήτων και στις ιδεολογικές και πολιτικές νομιμοποιήσεις της εξουσίας.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Anton H.H., *Fürstenspiegel und Herrshereythos in der Karolingerzeit*, Βόννη 1968.
- Aurell J., “Rethinking historical genres in the twenty-first century”, *Rethinking History* 19:2 (2015), σ.σ. 145-157.
- Bloch M., *Απολογία για την ιστορία: το επάγγελμα του ιστορικού*, Αθήνα 1994.
- Burgess W.R., Kulikowski M., “Medieval historiographical terminology: the meaning of the word *Annales*”, στο: *The Medieval Chronicle VIII*, εκδ. E. Kooper και S. Levelt, Άμστερνταμ 2013, σ.σ. 165-192.
- Coleman J., *Ancient and medieval memories: studies in the reconstruction of the past*, Κάιμπριτζ, Νέα Υόρκη 1992.
- Duby G., *Η ιστορία συνεχίζεται*, Αθήνα 1995.
- Goffart W., *The narrators of barbarian history, Jordanes, Gregory of Tours, Bede and Paul the Deacon (A.D. 550 – 800)*, Νιου Τζέρσεϋ 1988.
- Hen Y., Innes M., *The uses of the past in the early Middle Ages*, Κάιμπριτζ, Νέα Υόρκη 2000.
- Iggers G., *Η ιστοριογραφία στον εικοστό αιώνα: από την επιστημονική αντικειμενικότητα στην πρόσκληση του μεταμοντερνισμού*, Αθήνα 1999.
- Iggers G., *Νέες κατευθύνσεις στην ευρωπαϊκή ιστοριογραφία*, Αθήνα 1991.
- Iggers G., *Παγκόσμια ιστορία της σύγχρονης ιστοριογραφίας*, Αθήνα 2015.

- Lake J., “Authorial intention in medieval historiography”, *History Compass* 12/4 (2014), σ.σ. 344-360.
- Lake J., “Current approaches to medieval historiography”, *History Compass* 13/3 (2015), σ.σ. 89-109.
- Le Goff J., *Ιστορία και μνήμη*, Αθήνα 1998.
- Mauskopf-Deliyannis D., *Historiography in the Middle Ages*, Λάιντεν, Βοστόνη 2003.
- McKitterick R., *History and memory in the Carolingian world*, Καίμπριτζ 2004.
- McKitterick R., *The Carolingians and the written world*, Καίμπριτζ, Νέα Υόρκη 1989.
- McKitterick R., *The uses of literacy in early mediaeval Europe*, Καίμπριτζ, Νέα Υόρκη 1992.
- Plassmann A., *Origo gentis. Identitäts-und Legitimitätsstiftung in früh-und hochmittelalterlichen Herkunftserzählungen*, Βερολίνο 2006.
- Reynolds S., “Medieval *origines gentium* and the community of the realm”, *History* 68 (1983), σ.σ. 375-390.
- Scharer A., Scheibelreiter G., *Historiographie im Frühen Mittelalter*, Βιέννη, Μόναχο 1994.
- Spiegel G., *The past as text: the theory and practice of medieval historiography*, Βαλτιμόρη 1997.
- Straw C., Collins R., *Authors of the Middle Ages, historical and religious writers of the latin West*, Άλντερσοτ 1996.
- Wolfram H., “*Origo et religio*. Ethnic traditions and literature in early medieval texts”, *Early Medieval Europe* 3.1 (1994), σ.σ. 19-38.
- Τούντα Ε., *Μεσαιωνικά κάτοπτρα εξουσίας*, Αθήνα 2012.

IMX 337	Μιχάλης Νάιδος	Όψεις της κοσμικής και εκκλησιαστικής κοινωνίας στη μεσαιωνική Ευρώπη (Σ)	10 ECTS
---------	----------------	---	---------

Περιγραφή

Το μάθημα έχει στόχο να αναδείξει τη διαμόρφωση του μεσαιωνικού ευρωπαϊκού πολιτισμού μέσα από την αλληλεπίδραση μεταξύ Εκκλησίας και θρησκείας αφενός και κοσμικής κοινωνίας αφετέρου. Απώτερος στόχος του μαθήματος είναι η κατανόηση των βασικών παραγόντων που διαμόρφωσαν τον μεσαιωνικό ευρωπαϊκό πολιτισμό. Θα αναφερθούμε σε όψεις του εκκλησιαστικού, θρησκευτικού και κοσμικού βίου σε όλη τη διάρκεια του Μεσαίωνα (5^{ος} – 15^{ος} αιώνας), δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στον πρώιμο και κεντρικό Μεσαίωνα (5^{ος} – 13^{ος} αιώνας). Το σεμινάριο περιλαμβάνει έξι θεματικές ενότητες, μέσα από τις οποίες επιλέγονται τα θέματα των γραπτών εργασιών που θα πρέπει να εκπονήσουν οι φοιτητές στη διάρκεια του εξαμήνου. Οι θεματικές ενότητες αφορούν: 1) την κοσμική και εκκλησιαστική κοινωνία κατά τον πρώιμο Μεσαίωνα: 2) τη φεουδαρχία 3) τη μεσαιωνική αριστοκρατία 4) την εκκλησιαστική μεταρρύθμιση 5) τον μοναχισμό 6) τις σταυροφορίες. Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων θα γίνει εκτενής αναφορά στις μεθόδους εργασίας και στα εργαλεία έρευνας του σύγχρονου ιστορικού-μεσαιωνολόγου, στη χρήση και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στην εκπόνηση μιας επιστημονικής-πανεπιστημιακής εργασίας, καθώς επίσης και στις ιστορικές-ιστοριογραφικές σχολές.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Abels R., “The historiography of a construct: ‘feudalism’ and the medieval historian”, *History Compass* 7.3 (2009), σ.σ. 1008-1031.
- Anderson P., *Από την αρχαιότητα στον φεουδαρχισμό*, Αθήνα 2001.
- Barthélemy D., “La mutation féodale a-t-elle eu lieu?” *Annales, Économies, Sociétés, Civilisations* 47 (1992), σ.σ. 767-777.
- Barthélemy D., “Qu’est-ce que le servage en France au XIe siècle?”, *Revue Historique* 287 (1992), σ.σ. 233-284.
- Berstein S. Milza P., *Ιστορία της Ευρώπης, από τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία στα Ευρωπαϊκά Κράτη 5ος – 18ος αιώνας*, τ. 1, Αθήνα 1997.
- Bisson T., “The feudal revolution”, *Past and Present* 142 (1994), σ.σ. 6-42.
- Bloch M., *Απολογία για την ιστορία: Το επάγγελμα του ιστορικού*, Αθήνα 1994.
- Bloch M., *Η φεουδαλική κοινωνία: η διαμόρφωση των σχέσεων εξάρτησης: οι τάξεις και η διακυβέρνηση των ανθρώπων*, Αθήνα 1987.
- Blumenthal R.U., *The investiture controversy: church and monarchy from the ninth to the twelfth century*, Φιλαδέλφεια 1988.
- Bonnassie P., *From slavery to feudalism in south western Europe*, Καίμπριτζ, Νέα Υόρκη 1991.
- Boutruche R., *Seigneurie et féodalité*, 2 τόμοι, Παρίσι 1968-1970.
- Brown E.A.R., “The tyranny of a construct: feudalism and historians of medieval Europe”, *American Historical Review* 79 (1974), σ.σ. 1063-1088.
- Brown P., *The cult of saints. its rising and function in latin Christianity*, Λονδίνο 1982.
- Brown P., *The ransom of the soul. Afterlife and wealth in early western Christianity*, Λονδίνο 2015.
- Brown P., *The rise of western Christendom: triumph and diversity, A. D. 200 – 1000*, Οξφόρδη 2003.
- Brown P., *Η κοινωνία και το άγιο στην ύστερη Αρχαιότητα*, Αθήνα 2000.
- Burton J., *Medieval monasticism: monasticism in the medieval west: from its origins to the coming of the friars*, Οξφόρδη 1996.
- Cowdrey H.E.J., *Pope Gregory VII, 1073–1085*, Οξφόρδη 1998.
- Cowdrey H.E.J., *Popes and church reform in the 11th century*, Σγκαπούρη, Σύδνεϋ 2000.
- Cowdrey H.E.J., *The Cluniacs and the Gregorian reform*, Οξφόρδη 1970.
- Cowdrey H.E.J., *The register of pope Gregory VII 1073-1085: an english translation*, Οξφόρδη 2002.
- Dosse F., *Η ιστορία σε ψίχουλα: από τα “Annales” στη “Νέα Ιστορία”*, Ηράκλειο 1993.
- Duby G., *The three orders: feudal society imagined*, Σικάγο, Λονδίνο 1982.
- Duby G., *Μεσαιωνική δύση: κοινωνία και ιδεολογία*, Αθήνα 2003.
- Dunn M., *The emergence of monasticism: from the Desert Fathers to the early Middle Ages*, Οξφόρδη 2007.
- Erdmann C., *The origin of the idea of crusade*, Νιου Τζέρσεϋ 1977.
- Ganshof F.L., *Feudalism*, Νέα Υόρκη 1964.
- Geary P., *Living with the dead in the Middle Ages*, Ιθάκα 1994.
- Grousset R., *ιστορία των σταυροφοριών*, Αθήνα 1957.
- Iggers G., *Η ιστοριογραφία στον εικοστό αιώνα: από την επιστημονική αντικειμενικότητα στην πρόσκληση του μεταμοντερνισμού*, Αθήνα 1999.
- Iggers G., *Νέες κατευθύνσεις στην ευρωπαϊκή ιστοριογραφία*, Αθήνα 1991.

- Iggers G., *Παγκόσμια ιστορία της σύγχρονης ιστοριογραφίας*, Αθήνα 2015.
- Laudage J., *Gregorianische Reform und Investiturstreit*, Ντάρμστατ 1993.
- Le Goff J., *Η Ευρώπη γεννήθηκε τον Μεσαίωνα*; Αθήνα 2006.
- Le Goff J., *Ο πολιτισμός της μεσαιωνικής Δύσης*, Θεσσαλονίκη 1993.
- Le Goff J., *Πρέπει αλήθεια να κόβουμε την ιστορία σε φέτες*; Αθήνα 2016.
- Le Goff J., *Το πουγκί και η ζωή. Οικονομία και θρησκεία στον Μεσαίωνα*, Αθήνα 2003.
- Le Goff J., *Το φαντασιακό στο Μεσαίωνα*, Αθήνα 2008.
- Mackrell J.Q.C., *The attack on feudalism in eighteenth-century France*, Ρούτλετζ 2013.
- Mayer H.E., *The Crusades*, Νέα Υόρκη 1990.
- Peters E., *The first crusade, the chronicle of Fulcher of Chartres and other source materials*, Φιλαδέλφεια 1998.
- Polly J.P., Bournazel E., *The feudal transformation, 900-1200*, Νέα Υόρκη 1991.
- Rapp. C., *Holy bishops in late antiquity: the nature of Christian leadership in an age of transition*, Μπέρκλεϋ 2005.
- Reuter T., *The Medieval nobility: studies on the ruling classes of France and Germany from the sixth to the twelfth century*, Άμστερνταμ, Νέα Υόρκη 1979.
- Reynolds S., *Fiefs and vassals: the medieval evidence reinterpreted*, Οξφόρδη 1996.
- Riley-Smith J., *The first crusade and the idea of crusading*, Λονδίνο 1986.
- Robinson I.S., *Henry IV of Germany 1056-1106*, Καίμπριτζ 2003.
- Runciman S., *Η ιστορία των σταυροφοριών*, (3 τόμοι), Αθήνα 2006.
- Russel H.F., *The just war in the Middle Ages*, Λονδίνο, Νέα Υόρκη 1977.
- Thuillier G., Tulard J., *Οι ιστορικές σχολές*, Αθήνα 1993.
- Wickham C., *Framing the early Middle Ages: Europe and the Mediterranean 400-800*, Οξφόρδη, Τορόντο 2005.
- Βεν Π., *Όταν ο κόσμος μας έγινε χριστιανικός (312-394 μ.Χ.)*, Αθήνα 2012.
- Κολοβός Η., *Μοναστήρια, οικονομία και πολιτική: από τους μεσαιωνικούς στους νεώτερους χρόνους*, Ηράκλειο 2011.
- Νορά Π., Λε Γκοφ Ζ., *Το έργο της ιστορίας*, Αθήνα 1975.

IMX 273	Ελένη Σακελλαρίου	Κρατική συγκρότηση και κοινωνική εξέλιξη στη δυτική Ευρώπη: το παράδειγμα της Γαλλίας και της Αγγλίας, 1000-1300 (Π)	5 ECTS
---------	-------------------	--	--------

Περιγραφή

Αντικείμενο του μαθήματος είναι η κρατική συγκρότηση και η κοινωνική εξέλιξη σε δύο σημαντικές κρατικές οντότητες της μεσαιωνικής Ευρώπης, τα βασίλεια της Γαλλίας και της Αγγλίας, κατά τον κεντρικό και ύστερο μεσαίωνα. Η Αγγλία και η Γαλλία, κατά τους τρεις αιώνες που θα εξετάσουμε, οργάνωσαν το κράτος και την κοινωνία τους με μεθόδους που άλλοτε έμοιαζαν και άλλοτε διέφεραν μεταξύ τους. Ωστόσο, μέχρι τα τέλη του μεσαίωνα και στις δυο χώρες είχαν παγιωθεί ισχυροί κρατικοί θεσμοί, οι οποίοι επηρέαζαν τη διαμόρφωση κοινωνικών συσχετισμών και οι οποίοι, παρά τις διαφορές ανάμεσα στα δύο πολιτειακά συστήματα, αποτελούσαν πρότυπο για άλλους κρατικούς σχηματισμούς της εποχής. Στόχος ήταν να γίνει η κεντρική εξουσία πιο αποτελεσματική και να απλωθεί ο κρατικός έλεγχος σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο μέρος της κοινωνίας και της γεωγραφικής επικράτειας των δύο βασιλείων. Ο αγώνας αυτός της

κεντρικής εξουσίας έχει ενδιαφέρον, ιδιαίτερα σε μια εποχή όπως η σύγχρονη, κατά την οποία η δημόσια σφαίρα δείχνει πρόθυμη να παραιτηθεί από δικαιώματα και αρμοδιότητες η εξασφάλιση των οποίων είναι προϊόν προσπαθειών που κράτησαν αιώνες.

Τομέας Ιστορίας Νεοτέρων Χρόνων

Ιστορία Νεοτέρων Χρόνων (ΙΝΧ)

ΙΝΧ 160	Παρασκευάς Ματάλας	Η ελληνική βιομηχανία, 1830-σήμερα (Π)	5 ECTS
---------	--------------------	--	--------

Περιγραφή

Σε αυτό το μάθημα εξετάζεται η ιστορική διαμόρφωση των κυρίαρχων ρευμάτων της νεοελληνικής ιδεολογίας κατά τον 19^ο αιώνα, μετά την ίδρυση του ελληνικού βασιλείου, και, παράλληλα, η συγκρότηση της ανάλογης εθνικής ιστοριογραφίας. Και αυτό γίνεται κυρίως μέσα από την προσέγγιση και ανάλυση σχετικών κειμένων της εποχής, πολιτικών, ιστορικών, λογοτεχνικών, κ.ά.

Γενική βιβλιογραφία

Δημαράς, Κ. Θ., *Ελληνικός ρωμαντισμός*, Αθήνα: Ερμής, 1982.

Δημαράς, Κ. Θ., *Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος η εποχή του-η ζωή του-το έργο του*, Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1986.

Καραμανωλάκης, Βαγγέλης, *Η συγκρότηση της ιστορικής επιστήμης και η διδασκαλία της ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1837-1932)*, Αθήνα: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών ΕΙΕ, 2006.

Κυριακίδου-Νέστορος, Άλκη, *Η θεωρία της ελληνικής λαογραφίας: κριτική ανάλυση*, Αθήνα: Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, 1978.

Ματάλας, Παρασκευάς, *Έθνος και Ορθοδοξία: οι περιπέτειες μιας σχέσης. Από το "ελλαδικό" στο βουλγαρικό σχίσμα*, (Ηράκλειο: ΠΕΚ, 2002).

Πολίτης, Αλέξης, *Ρομαντικά χρόνια: Ιδεολογίες και Νοοτροπίες στην Ελλάδα του 1830-1880*, Αθήνα : Ε.Μ.Ν.Ε.-Μνήμων, 2003.

Σκοπετέα, Έλλη, *Το "Πρότυπο Βασίλειο" και η Μεγάλη Ιδέα: όψεις του εθνικού προβλήματος στην Ελλάδα (1830-1880)*, Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ., 1984.

ΙΝΧ 342	Παρασκευάς Ματάλας	Η ιστορία μέσα από τις εφημερίδες (Σ)	10 ECTS
---------	--------------------	---------------------------------------	---------

Περιγραφή

Στο σεμινάριο αυτό οι φοιτητές εξοικειώνονται με την χρήση των εφημερίδων ως πηγών για την μελέτη της ιστορίας - πολιτικής, κοινωνικής, πολιτισμικής ή οικονομικής- κατά τους δύο τελευταίους αιώνες. Οι φοιτητές που συμμετέχουν καλούνται να ετοιμάσουν μια εργασία πάνω σε έναν συγκεκριμένο θέμα, με βάση πρωτογενείς πηγές (εφημερίδες) που έχουν επιλέξει σε συνεργασία με τον διδάσκοντα, με παράλληλη χρήση και κριτική της βιβλιογραφίας, να την παρουσιάσουν στο σεμινάριο και να τη συζητήσουν.

ΙΝΧ 174	Σωκράτης Πετμεζάς	Εισαγωγή στην ιστορία της νεώτερης Ελλάδος, 1830-1912 (Π)	5 ECTS
---------	-------------------	---	--------

Περιγραφή

Το μάθημα επιδιώκει να παρουσιάσει σε αδρές γραμμές την πολιτική και κοινωνική ιστορία της ελληνικής κοινωνίας και του ελληνικού κράτους κατά τον 19ο αιώνα. Θα εξεταστεί επίσης περιληπτικότερα η οικονομική και πολιτισμική ιστορία.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Γ. Δερτιλής, *Ιστορία του Ελληνικού Κράτους 1830-1920*, 2 τ., Αθήνα 2005.

D. Dakin, Η Ενοποίηση της Ελλάδας, 1770-1923, (1η αγγλ. έκδοση 1972), Αθήνα, 1982, σελ. 108-275.

G. Hering, Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα, (1η γερμ. έκδοση 1992), 2 τόμοι, Αθήνα 2004.

N. Σβορώνος, Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας, (1η γαλ. έκδοση 1957), Αθήνα 1976, σελ.9-29 και 75-111.

Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας, επιμ. Γ.Δερτιλή & Κ.Κωστή, Αθήνα 1991, σελ.109-122, 197-213.

Όψεις της Ελληνικής Κοινωνίας του 19ου αιώνα, επιμ. Δ.Γ. Τσαούσης, Αθήνα, 1984, σελ.39-54 και 177-191.

Γ.Χ. Σωτηρέλης Σύνταγμα και Εκλογές στην Ελλάδα, 1864-1909,, Αθήνα 1991, σελ.429-439. (το παράθεμα βρίσκεται φωτοτυπημένο στην κλειστή συλλογή του μαθήματος στη βιβλιοθήκη).

Οι φοιτητές είναι δυνατόν να συμπληρώσουν τη μελέτη τους με βάση τις σημειώσεις που έλαβαν στο μάθημα και (για όσα θέματα δεν καλύπτονται από τα προαναφερθέντα βιβλία και άρθρα) αναφερόμενοι στους τόμους ΙΓ' και ΙΔ' της Ιστορίας του Ελληνικού Έθνους. Από τους τόμους αυτούς να μελετηθούν ειδικά οι παρακάτω σελίδες :

τ.ΙΓ', σελ.6-33, 106-113, 168-171, 235-248, 276-277 (Οργανικός Νόμος), 292-317, 343-359 (μελετήστε καλά το χάρτη στη σελίδα 355).

τ.ΙΔ', σελ.8-14, 39-87, 163-166 (Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος), 215-257 (να μην δοθεί προσοχή στα στρατιωτικά γεγονότα).

Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα, επιμ. Χ. Χατζηϊωσήφ, Αθήνα 1999, τόμος Α1, σελ.9-39 και τόμος Α2, σελ.9-83.

INX 328	Σωκράτης Πετμεζάς	Θέματα ιστορίας της Ευρώπης του 20 ^{ού} αιώνα (Σ)	10 ECTS
---------	-------------------	--	---------

Περιγραφή

Το σεμινάριο θα εστιάσει σε ζητήματα της διπλωματικής, πολιτικής και κοινωνικής Ιστορίας των Ευρωπαϊκών χωρών (συμπεριλαμβανομένης της ΕΣΣΔ) και των πληθυσμών που τους κατοικούν από την Belle Epoque και μέχρι την κατάρρευση των σοσιαλιστικών καθεστώτων (1896-1989). Εξετάζονται ιδιαίτερα πτυχές της διάλυσης των αυτοκρατοριών και της ανάπτυξης των ευρωπαϊκών εθνικών κρατών και των (αλληλοσυγκρουόμενων) γεωπολιτικών επιδιώξεων τους, ιδιαίτερα στο πλαίσιο του ιδεολογικού ανταγωνισμού μεταξύ δημοκρατικών, σοσιαλιστικών και αυταρχικών/φασιστικών καθεστώτων.

Για κάθε φοιτητή ξεχωριστά (και σε συνεργασία μαζί του) θα δοθεί και ειδική βιβλιογραφία ανάλογα με το θέμα της εργασίας του. Για όλους θα δοθεί και η γενική βιβλιογραφία που ακολουθεί:

Γενική Βιβλιογραφία

Berstein, S. και Milza, P., Ιστορία της Ευρώπης, 3 τόμοι [1992] Αθήνα, 1997. [D21 B3]

Hobsbawm, E. J., Η εποχή των άκρων : ο σύντομος εικοστός αιώνας, 1914-1991, [1994] Αθήνα, 1995. [D421 H53 1995b]

Mazower, M., Η σκοτεινή Ήπειρος. Ο Ευρωπαϊκός 20ος Αιώνας, [1998], Αθήνα 2001. [D424.M3916 2001]

Ross, G., Οι Μεγάλες Δυνάμεις και η παρακμή του ευρωπαϊκού κρατικού συστήματος 1914-1945, Αθήνα, 1987. [D424 R66 1987b]

Τσακαλογιαννης, Π. Σύγχρονη ευρωπαϊκή ιστορία από τη Βασιλίη στο τείχος του Βερολίνου, 1789-1989, 2 τόμοι, Αθήνα χ.χ [D299 T7]

Arrighi G. The long twentieth century : money, power, and the origins of our times, Λονδίνο 1994 [HB501.A75 1994].

Berstein, S. Δημοκρατίες, αυταρχικά και ολοκληρωτικά καθεστώτα στον 20ο αιώνα, Αθήνα 2001 [JC421.B4716 2001]

Μαργαρίτης Γιώργος, Πλημμυρίδα και άμπωτη : ο ευρωπαϊκός εικοστός αιώνας, Αθήνα : Βιβλιόραμα, 2012 [(R) D424 M36 2012]

Joll, J., Η Ευρώπη 1870-1970, Θεσσαλονίκη : Βάνιας, 2006. [D395 J6416 2006]

Judt, Tony, Η Ευρώπη μετά τον πόλεμο, Αθήνα : Αλεξάνδρεια 2012.

Burns, E. M., Ευρωπαϊκή Ιστορία : Εισαγωγή στην Ιστορία και τον Πολιτισμό της νεότερης Ευρώπης, 2 τόμοι, Θεσσαλονίκη, 1988. [D102 B8]

Carr, E.H. The twenty years' crisis, 1919-1939, Νέα Υόρκη 1964 [JX3091 C3 1964]

Dreifus, F.G. et als. Γενική Ιστορία της Ευρώπης, [1980] 6 τόμοι, Αθήνα 1985, τ.6, σελ.73-163 (γραμμένες από τον R. Poidevin). [(R) D299 H56 v.6]

Carsten, F.L. The rise of fascism, Λονδίνο 1967. [D726.5 C3 1967]

Κολιόπουλος, Ι.Σ., Νεώτερη Ευρωπαϊκή Ιστορία 1789-1945: από τη Γαλλική επανάσταση μέχρι τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο, Θεσσαλονίκη, 1993. [D299 K6 1993]

Payne, S. Ιστορία του Φασισμού 1914-1945, (1έκδ. 1995) Αθήνα 2000. [JC481 .P375 2000b]

Τομέας Ανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών

Τουρκολογία (ΤΟΥ)

ΤΟΥ 145	Αντώνης Αναστασόπουλος	Η Οθωμανική Αυτοκρατορία και η κοινωνία της στο σχήμα της σχέσης «Ανατολής-Δύσης» (Π)	5 ECTS
---------	------------------------	---	--------

Περιγραφή μαθήματος

Στόχος του μαθήματος είναι λειτουργήσει ως ερέθισμα για να προσεγγίσουν οι φοιτητές με κριτικό τρόπο το δίπολο «Ανατολή-Δύση» και να προβληματιστούν σχετικά με τις ρίζες του, τις σκοπιμότητες που εξυπηρέτησε και εξυπηρετεί, τα όρια και τις αδυναμίες του. Οι παραδόσεις θα επικεντρωθούν στην καθιερωμένη απεικόνιση της «μουσουλμανικής» Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ως «Ανατολής» και της «χριστιανικής» Ευρώπης (με τα όχι τόσο σαφή όριά της) ως «Δύσης». Σε αυτό το πλαίσιο εξετάζουμε καταρχάς «δυτικές» θεωρήσεις του οθωμανικού κράτους και της οθωμανικής κοινωνίας, καθώς και οθωμανικές θεωρήσεις της «Δύσης», αλλά και της «Ανατολής», λαμβάνοντας υπόψη και το ποιοι ήταν οι φορείς των πληροφοριών αυτών. Αναλύουμε επίσης πώς η ιστοριογραφία του 20^{ου} και του 21^{ου} αιώνα έχει προσεγγίσει την Οθωμανική Αυτοκρατορία ως κρατικό και κοινωνικό σχηματισμό και πού την τοποθετεί σε σχέση με εξελίξεις στον ευρωπαϊκό κόσμο. Άλλα θέματα τα οποία καλύπτονται είναι ο οριενταλισμός στην τέχνη, αλλά και η μορφή με την οποία αυτός εκδηλώνεται ακόμα στις μέρες μας.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Χάρης ΕΞΕΡΤΖΟΓΛΟΥ, *Εκ δυσμών το φως; Εξελληνισμός και οριενταλισμός στην Οθωμανική Αυτοκρατορία (μέσα 19ου – αρχές 20^{ου} αιώνα)*, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, Αθήνα 2015
- Έλλη ΣΚΟΠΕΤΕΑ, *Η Δύση της Ανατολής. Εικόνες από το τέλος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας*, Γνώση, Αθήνα 1992
- Φωτεινή ΤΣΙΜΠΙΡΙΔΟΥ και Δημήτρης ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ (επιμ.), *Οριενταλισμός στα όρια: από τα οθωμανικά Βαλκάνια στη σύγχρονη Μέση Ανατολή*, Κριτική, Αθήνα 2008
- Suraiya FAROQHI, *Η Οθωμανική Αυτοκρατορία και ο κόσμος γύρω της*, μτφρ. Γιάννης Καραχρήστος, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, Αθήνα 2009
- Daniel GOFFMAN, *Η Οθωμανική Αυτοκρατορία και η πρώιμη νεότερη Ευρώπη: μια νέα ιστορική προσέγγιση*, μτφρ. Αγάπιος Σωτήρης, Ενάλιος, Αθήνα 2007
- A. L. MACFIE, *Orientalism*, Longman, Λονδίνο 2002
- John M. MACKENZIE, *Orientalism: History, Theory, and the Arts*, Manchester University Press, Μάντσεστερ 1995
- Edward D. SAID, *Οριενταλισμός*, μτφρ. Φώτης Τερζάκης, Νεφέλη, Αθήνα 1996
- Edward D. SAID, "Orientalism Reconsidered", *Race and Class*, 27/2 (1985), σ. 1-15 / *Cultural Critique*, 1 (1985), σ. 89-107
- Maria TODOROVA, *Βαλκάνια: η δυτική φαντασίωση*, μτφρ. Ιουλία Κολοβού, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 2000
- Maria TODOROVA, "Afterthoughts on Imagining the Balkans", *Harvard Middle Eastern and Islamic Review*, 5 (1999-2000), σ. 125-148

ΤΟΥ 222	Ηλίας Κολοβός	Όψεις του οθωμανικού πολιτισμού (Π)	5 ECTS
---------	---------------	-------------------------------------	--------

Περιγραφή μαθήματος

Η παράδοση έχει στόχο να εξετάσει την οθωμανική κοινωνία μέσα από τη θρησκεία, το βιβλίο και τις τέχνες, τις εορτές, αλλά και τη διατροφή, τον καφέ και τον καπνό. Μεθοδολογικά, θα επιχειρήσουμε στο πλαίσιο της παράδοσης να συνεξετάσουμε την συμβολή των διαφορετικών θρησκευτικών και γλωσσικών ομάδων της οθωμανικής κοινωνίας, του παλατιού, της πόλης και της υπαίθρου, αλλά και των φύλων στις ποικίλες εκφράσεις της οθωμανικής πολιτισμικής παραγωγής.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Suraiya Faroqhi, *Κουλτούρα και καθημερινή ζωή στην Οθωμανική Αυτοκρατορία: Από τον Μεσαίωνα ως τις αρχές του 20ού αιώνα*, Αθήνα 2000 [DR432.F37 2000b].

Μαρίνος Σαρηγιάννης, *Η απόλαυση στην οθωμανική Κωνσταντινούπολη*, Αθήνα 2003 [DR432.S37 2003]

Χαλίλ Ιναλτζίκ, *Η Οθωμανική Αυτοκρατορία: Η κλασική εποχή, 1300-1600*, Αθήνα 1995, κεφάλαια Η εκπαίδευση, οι μεντρεσέδες και οι ουλεμάδες, τα οθωμανικά γράμματα και ο θρίαμβος του φανατισμού [Βιβλιοθήκη DR486.I5 1995b].

Donald Quataert, *Η Οθωμανική Αυτοκρατορία: Οι τελευταίοι αιώνες, 1700-1922*, Αθήνα 2006, κεφ. Οθωμανική κοινωνία και λαϊκός πολιτισμός [DR485 Q3716 2006].

Ralph Hattox, *Coffee and Coffeeshouses: The Origins of a Social Beverage in the Medieval Near East*, Seattle 1988 [GT2919.M628 H38 1988]

Dana Sajdi (επιμ.), *Ottoman Tulips, Ottoman Coffee: Leisure and Lifestyle in the Eighteenth Century*, Λονδίνο και Νέα Υόρκη 2007 [DR432.O88 2007]

Donald Quataert (επιμ.), *Consumption Studies and the History of the Ottoman Empire, 1500-1922*, Albany 2000 [Κεντρική Βιβλιοθήκη HC 495.C6 C66]

Suraiya Faroqhi – Christoph K. Neumann (επιμ.), *The Illuminated Table, the Prosperous House: Food and Shelter in Ottoman Material Culture*, Würzburg 2003 [DR 432.I45].

Suraiya Faroqhi - Christoph K Neumann (επιμ.), *Ottoman Costumes: From Textile to Identity*, Κωνσταντινούπολη 2004 [Βιβλιοθήκη IMΣ GT1400].

James Grehan, *Everyday Life and Consumer Culture in Eighteenth-Century Damascus*, Seattle και Λονδίνο, 2007) [Βιβλιοθήκη Ηλία Κολοβού].

Και για συντροφιά στις αναζητήσεις σας ...

Μαγειρέψτε: Μαριάννα Γερασίμου, *Η οθωμανική μαγειρική*, μετ. Κατερίνα Στάθη, Ποταμός, Αθήνα 2004. –

Ψήστε καφέ: Ηλία Πετρόπουλου, *Ο τούρκικος καφές εν Ελλάδι*, Αθήνα 1979 [Κλειστές Συλλογές, ΠΠΚ 115070] –

Διαβάστε: Ορχάν Παμούκ, *Με λένε Κόκκινο*, Αθήνα 2002 [PL248.P34 B4616 2002] - Νασρεντίν Χότζας, *Ιστορίες και χωρατά από τη Μικρά Ασία και τον ελλαδικό χώρο*, Αθήνα, μετ. Φαρούκ Τουντζάι – Μαρία Σκιαδαρέση, Αθήνα 2009.

TOY 352	Ηλίας Κολοβός	Οθωμανικές πηγές για την Ελληνική Επανάσταση (Σ)	10 ECTS
---------	---------------	--	---------

Περιγραφή μαθήματος

Η υπάρχουσα και εν εξελίξει έρευνα στα αρχεία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας έχει φέρει στο φως μια μεγάλη σειρά αρχειακών τεκμηρίων για την Ελληνική Επανάσταση. Τα αρχειακά αυτά τεκμήρια δεν έχουν μέχρι σήμερα αξιοποιηθεί παρά σε ελάχιστο βαθμό από την ιστοριογραφία στην Ελλάδα ή στην Τουρκία βιβλίο. Στο σεμινάριο θα εξετάσουμε τα γεγονότα της Ελληνικής Επανάστασης στη συγκριτική διάστασή τους μέσα από τις ελληνικές και οθωμανικές πηγές (σε μετάφραση). Ο κύριος όγκος των οθωμανικών αρχειακών τεκμηρίων για την Ελληνική Επανάσταση αφορούν την κινητοποίηση του στρατού και τις επιχειρήσεις εναντίον των επαναστατών: η προετοιμασία των εκστρατειών, η στρατολόγηση, ο ανεφοδιασμός, η σύναψη συμβάσεων με μισθοφόρους, η τήρηση της τάξης στο στράτευμα, οι μάχες με τους επαναστάτες στην ξηρά και στη θάλασσα, αποτελούν όψεις της επανάστασης που αναδεικνύονται από τα οθωμανικά τεκμήρια και θα εξεταστούν και συγκριτικά με τα σύγχρονα ελληνικά έγγραφα και πηγές. Συνολικότερα, θα μελετήσουμε την αντίδραση της οθωμανικής εξουσίας στην έκρηξη της επανάστασης, την οθωμανική οπτική για το γεγονός αυτό («αποστασία»).

Κάθε φοιτητής/τρια θα αναλάβει στη διάρκεια των συναντήσεων να παρουσιάσει προφορικά ένα ή ένα μικρό σύνολο οθωμανικών εγγράφων σε μετάφραση και στη συνέχεια να καταθέσει μια μεγαλύτερη εργασία με βάση έναν θεματικό άξονα που θα διαλέξει γύρω από την ιστορία του 1821.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Χρήστος Λούκος, «Η Επανάσταση του 1821: από κυρίαρχο αντικείμενο έρευνας και διδασκαλίας, στην υποβάθμιση και σιωπή», στο Πασχάλης Κιτρομηλίδης–Τριαντάφυλλος Σκλαβενίτης (επιμ.), *Πρακτικά του Δ΄ Διεθνούς Συνεδρίου Ιστορίας Ιστοριογραφία της νεότερης και σύγχρονης Ελλάδας 1833-2002*, τόμος Α΄, Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών ΕΙΕ Αθήνα 2004, σ. 579-594.
- *Η Ελληνική Επανάσταση του 1821: ένα ευρωπαϊκό γεγονός*, επιμ. Πέτρος Πιζάνιας, Αθήνα 2009.
- Θ.Μ. Βερέμης, Γ.Σ. Κολιόπουλος, Ι.Δ. Μιχαηλίδης, *1821: Η δημιουργία ενός έθνους-κράτους*, Αθήνα 2018.
- Şükrü İıcak, «Η οθωμανική πολιτική φιλοσοφία και η αντίδραση στην ελληνική «αταξία» στο 1821: Η γέννηση ενός έθνους-κράτους, τ. 5. Αθήνα 2010, σ. 63-142.

Τομέας Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης

Προϊστορική Αρχαιολογία (ΠΑΡ)

ΠΑΡ 239	Άρτεμις Καρναβά	Εισαγωγή στις κρητο-μυκηναϊκές γραφές (Π)	5 ECTS
---------	-----------------	---	--------

Περιγραφή

Η παράδοση θα περιλαμβάνει αρχικά μία γενική εισαγωγή στους πολιτισμούς της Κρήτης και της ηπειρωτικής Ελλάδας κατά τη 2η χιλ. π.Χ., στο πλαίσιο των οποίων γεννήθηκαν, αναπτύχθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν τρεις, τουλάχιστον, γραφές (κρητική ιερογλυφική, Γραμμική Α, Γραμμική Β). Στη συνέχεια θα επικεντρωθεί στα υλικά τεκμήρια των γραφών και στην αρχαιολογία τους, ενώ θα συνεξεταστούν η δομή και η λειτουργία αυτών των συστημάτων γραφής. Τέλος, θα γίνει αναφορά στα συστήματα γραφής της αρχαίας Κύπρου (κυπρομινωικές γραφές, κυπριακό συλλαβάριο της 1ης χιλ. π.Χ.), τα οποία κατάγονταν από τις γραφές του Αιγαίου και ανήκαν σε αυτή την ευρεία οικογένεια των αιγαιο-κυπριακών γραφών.

ΠΑΡ 300	Άρτεμις Καρναβά	Θέματα διοικητικών πρακτικών στη μινωική και μυκηναϊκή περίοδο (Σ)	10 ECTS
---------	-----------------	--	---------

Περιγραφή

Το σεμινάριο θα επικεντρωθεί στα δύο εργαλεία της διοίκησης των κρατικών μορφωμάτων της 2ης χιλ. π.Χ, τη γραφή και τις σφραγίδες, και στοχεύει στη διερεύνηση μέσα από αυτά των πρακτικών χρήσης τους και του γενικότερο κοινωνικού τους ρόλου. Θα δοθούν θέματα εργασιών μέσα από τις εξής ενότητες: α) Δομή και λειτουργία γραφών-παλαιοανακτορική περίοδος, β) Δομή και λειτουργία γραφών-νεοανακτορική περίοδος, γ) Δομή και λειτουργία γραφών-μετα-ανακτορική/μυκηναϊκή περίοδος, δ) σφραγίδες και σφραγιστικές πρακτικές-παλαιοανακτορική περίοδος, ε) σφραγίδες και σφραγιστικές πρακτικές-νεοανακτορική περίοδος, στ) σφραγίδες και σφραγιστικές πρακτικές- μετα-ανακτορική/μυκηναϊκή περίοδος.

ΠΑΡ 181	Κατερίνα Κόπακα	Καλειδοσκόπιο της Μινωικής Αρχαιολογίας V (Π)	5 ECTS
---------	-----------------	---	--------

Περιγραφή

Η παράδοση ΠΑΡ181 συνεχίζει, με διαφορετικές τώρα θεματικές emphases, μια επισκόπηση της Μινωικής Αρχαιολογίας. Παρακολουθεί την πορεία του κρητικού πολιτισμού της Εποχής του Χαλκού (της 3ης και της 2ης χιλιετίας π.Χ.) και της αρχαιολογικής έρευνας για αυτόν, εστιάζοντας κάθε φορά σε συγκεκριμένα αντιπροσωπευτικά παραδείγματα τα οποία εγγράφονται στη συνέχεια στις ευρύτερες συναφείς ενότητες της ανθρώπινης υλικής και συμβολικής παραγωγής. Αυτό το εξάμηνο θα προσεγγιστούν παραδείγματα όπως η οργάνωση ανακτορικών και άλλων εγκαταστάσεων, ζητήματα γραφειοκρατίας, καθώς και τελετουργικά δρωμένα, καλλιτεχνικές και εν γένει πολιτισμικές διαδράσεις και ανταλλαγές που άπτονται της Κρήτης και σκιαγραφούν τη θέση και τον ρόλο της στο πλαίσιο των σύγχρονών της νησιωτικών και ηπειρωτικών κόσμων του Αιγαίου και της ευρύτερης Μεσογείου.

Τα αποσπασματικά, ανισομερή και εν γένει ελλειπτικά σχετικά αρχαιολογικά δεδομένα, όπως συλλέγονται από τις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα, συγκρίνονται με τις διαφανείς ψηφίδες σε ένα νοητό καλειδοσκόπιο, αυτά όμως στα χρώματα του πηλού, του λίθου, του μετάλλου, και των άλλων υλικών καταλοίπων του προϊστορικού παρελθόντος. Οι επιστημονικές και διεπιστημονικές εικόνες που συγκροτούν οι ψηφίδες αυτές ποικίλλουν ανάλογα με τις διαθέσιμες γνώσεις και τα νέα ευρήματα κάθε εποχής. Εξαρτώνται όμως επίσης, σε σημαντικό βαθμό, από τις εκάστοτε αναλυτικές και θεωρητικές αναγνώσεις και ερμηνευτικές υποθέσεις που, όπως τα κάτοπτρα στο καλειδοσκόπιο, μπορούν να διαθλούν, να συνθέτουν και να προβάλλουν στο φως τις μεταβαλλόμενες ακολουθίες των γνώσεών μας σε κάθε προσπάθεια ανασύστασης συνεκτικών αφηγήσεων για τον Μινωικό πολιτισμό.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- ADAMS E., *Cultural Identity in Minoan Crete: Social Dynamics in the Neo-Palatial Period*, Cambridge, 2017 <https://doi.org/10.1017/9781108178525>
- ANDREADAKI-VLAZAKI M., RETHEMIOΤAKIS G., DIMOPOULOU-RETHEMIOTAKI N. (eds), *From the Land of the Labyrinth: Minoan Crete, 3000-1100 B.C.*, New York, 2008.
- ARUZ J., GRAFF S., RAKIE Y. (eds), *Cultures in Contact: From Mesopotamia to the Mediterranean in the Second Millennium B.C.*, Metropolitan Museum of Art, 2012.
- BETANCOURT P., *Ιστορία της μινωικής κεραμικής* [1985], ελλ. μτφ. Αθήνα, 1992.
- BORGNA E., LAFFINEUR R., CALOI I., CARINCI F.M. (eds), MNHMH / MNEME. Past and Memory in the Aegean Bronze Age, *Proceedings of the 17th International Aegean Conference, University of Udine, Department of Humanities and Cultural Heritage, Ca' Foscari University of Venice, Department of Humanities, 17-21 April 2018*, Aegaeum 43, Liège, 2019.
- BROODBANK C., *The Making of the Middle Sea: A History of the Mediterranean from the Beginning to the Emergence of the Classical World*, London, 2013.
- CADOGAN G., IACOVOU M., KOPAKA K., WHITLEY J. (eds), *Parallel Lives: Ancient Island Societies in Crete and Cyprus. International Symposium Organised by the Universities of Crete and Cyprus and the British School at Athens* (Nicosia 30 November-2 December 2006), British School at Athens Studies 20, London, 2012.
- CAPPEL S., GÜNKEL-MASCHEK U., PANAGIOTOPOULOS D. (eds), *Minoan Archaeology. Perspectives for the 21st Century*, Aegis 8, Louvain-la-Neuve, 2015.
- D'AGATA A.L., VAN DE MOORTELE A. (eds), *Archaeologies of Cult: Essays on Ritual and Cult in Crete in Honor of Geraldine C. Gesell*, *Hesperia Suppl.*42, Princeton, 2009.
- ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΕΘΕΜΙΩΤΑΚΗ Ν., *Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου*, Αθήνα, Κοινωφελές Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση, 2005
<http://www.latsis-foundation.org/gr/elibrary/1/8/book.html>
- DRIESEN J., SCHOEP I., LAFFINEUR R. (eds), *Monuments of Minos. Rethinking the Minoan Palaces. Proceedings of the International Workshop «Crete of the Hundred Palaces?», held at the Université Catholique de Louvain, Louvain-la-Neuve, 14-15 December 2001*, Aegaeum 23, 2002.
- EVANS A.J., *The Palace of Minos at Knossos I-IV (+ V: INDEX)*, London, 1921-1935
<https://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/evans1921bd1>
<https://doi.org/10.11588/diglit.807>

- GOROGIANNI E., PAVÚK P., GIRELLA L. (eds), *Beyond thalassocracies. Understanding processes of minoanisation and mycenaeanisation in the Aegean*, Oxford & Philadelphia, 2016.
- HAMILAKIS Y., MOMIGLIANO N. (eds), *Archaeology and European Modernity: Producing and Consuming the "Minoans"*, Padova, 2006.
- MAPINATOY N., *Ακρωτήρι Σαντορίνη. Η βιογραφία μιας χαμένης πολιτείας*, Αθήνα, 2014.
- MINA M., TRIANTAPHYLLOU S., PAPADATOS Y. (eds), *An Archaeology of Prehistoric Bodies and Embodied Identities in the Eastern Mediterranean*, Oxford, 2016.
- MOLLOY B. (ed.), *Of Odysseus and Oddities. Scales and Modes of Interaction Between Prehistoric Aegean Societies and their Neighbours*, Sheffield Studies in Aegean Prehistory 10, Oxford, 2016.
- MOMIGLIANO N., FARNOUX A. (eds), *Cretomania. Modern Desires for the Minoan Past*, Routledge, 2016.
- PALYVOU C., *Daidalos at Work: A Phenomenological Approach to the Study of Minoan Architecture*, Institute for Aegean Prehistory, 2018.
- RELAKI M., PAPADATOS Y. (eds), *From the Foundations to the Legacy of Minoan Archaeology: Studies in Honour of Professor Keith Branigan*, Sheffield Studies in Aegean Archaeology 12, 2017.
- ΡΕΘΕΜΙΩΤΑΚΗΣ Γ., ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ Κ.Σ., Το ανάκτορο και η πόλη στο Γαλατά Πεδιάδος: Άξονες και τακτικές επικοινωνίας, *Πεπραγμένα Ι΄ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου, Χανιά 1-8 Οκτωβρίου 2006*, Α2, Χανιά, 2011, 233-49.
- REHAK P. (ed.), *The Role of the Ruler in the Prehistoric Aegean*, Aegaeum 11, Liège/Austin, 1995.
- RUIPEREZ M.S., MELENA J.L., *Οι Μυκηναίοι Έλληνες* [1990], ελλ. μτφ. Αθήνα, 1996.

ΠΑΡ 330	Καλλιόπη Ευκλείδου	Οικιστική, αρχιτεκτονική και τοπίο στον μυκηναϊκό κόσμο (Σ)	10 ECTS
---------	--------------------	---	---------

Περιγραφή

Αντικείμενο του σεμιναρίου είναι η εξοικείωση των φοιτητών/τριών με την αρχαιολογία του χώρου στο Αιγαίο της Ύστερης Εποχής του Χαλκού. Θα προσεγγιστούν και θα μελετηθούν, επομένως, οικιστικά σύνολα και αρχιτεκτονικά μνημεία της εποχής, μέσα στα φυσικά και τα ανθρωπογενή περιβάλλοντα και τοπία, καθώς και η ιστορία των σχετικών αρχαιολογικών ερευνών όσο και οι σύγχρονες προηγμένες εφαρμογές χωρικών αναλύσεων

Η συμμετοχή στο σεμινάριο αξιολογείται με βάση 2 μικρές εργασίες. Η μία εργασία παρουσιάζεται γραπτά και η δεύτερη προφορικά (σύμφωνα με το πρόγραμμα παρουσιάσεων που καταρτίζεται από τη διδάσκουσα σε συνεργασία με τους φοιτητές-τριες) και στη συνέχεια παραδίδεται γραπτά στο τέλος του εξαμήνου. Για τη συμμετοχή στο σεμινάριο απαραίτητη είναι η δυνατότητα κατανόησης ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας (κυρίως αγγλικά) και η επιτυχής παρακολούθηση δύο παραδόσεων ΠΑΡ.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Cline, E. H., επιμ. 2010. *The Oxford Handbook of the Bronze Age Aegean* (Ca. 3000-1000 BC), Oxford, New York.
- Cullen, T. επιμ. 2001. *Aegean Prehistory: A Review*, Boston.

- Dickinson, O. T. P. K. 2003. Αιγαίο. Εποχή Του Χαλκού, μεταφ. Ξένος, Θ., Αθήνα.
- Shelmerdine, C. W., επιμ. 2008. The Cambridge Companion to the Aegean Bronze Age, Cambridge; New York.
- Treuil, R., et al. 1996. Οι Πολιτισμοί Του Αιγαίου, μεταφ. Πολυχρονοπούλου, Ο. και Α. Φιλίππα-Touchais, Αθήνα.

Κλασική Αρχαιολογία (ΚΑΡ)

ΚΑΡ 141	Παυλίνα Καρανασάση	Αρχαία ελληνικά ιερά. Το παράδειγμα του ιερού της Ολυμπίας (Π)	5 ECTS
---------	--------------------	--	--------

Περιγραφή

Πρόκειται για μάθημα εισαγωγικού χαρακτήρα, στο οποίο θα εξεταστούν ερωτήματα που αφορούν τα αρχαία ελληνικά ιερά, με βασικό άξονα το ιδιαίτερα σημαντικό πανελλήνιο ιερό της αρχαίας Ολυμπίας και την εξέλιξή του ανά τους αιώνες (11^{ος} αι. π.Χ. – 4^{ος} αι. μ.Χ.). Κύριος στόχος είναι να κατανοήσουν οι φοιτητές τον πολυδιάστατο χαρακτήρα των αρχαίων ελληνικών ιερών, τα οποία δεν αποτελούσαν αποκλειστικά χώρους λατρείας αλλά επίσης χώρους πολιτικών ζυμώσεων και κοινωνικής προβολής, συλλογικής και ατομικής. Ειδικότερα θα εξεταστούν τα αρχαιολογικά κατάλοιπα (οικοδομήματα και κινητά ευρήματα), οι γραπτές πηγές (κείμενα και επιγραφές), η τέλεση των αγώνων στην Ολυμπία και η σημασία τους για τον κοινωνικό βίο της ελληνικής και ρωμαϊκής αρχαιότητας.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Βαλαβάνης, Π.: Ιερά και αγώνες στην αρχαία Ελλάδα² (Αθήνα: Καπόν 2017)
- Gruben, G.: Ιερά και ναοί των αρχαίων Ελλήνων² (Αθήνα: Καρδαμίτσα 2015)
- Χατζή, Ε. Γ.: Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας (Αθήνα: Κοινοφελές Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση / Τράπεζα EFG Eurobank Ergasias A.E. 2008)
- Scott, M.: Delphi and Olympia. The spatial politics of panhellenism in the archaic and classical periods (Cambridge: Cambridge University Press, 2010)
- Simon, E. : Οι θεοί των αρχαίων Ελλήνων. Μετ. Σεμέλη Πινηγιάτογλου (Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 1996)
- Επίσης:
- Kyrieleis, H.: Olympia. Archäologie eines Heiligtums (Mainz: von Zabern, 2011)
- Barringer, J.: The changing image of Zeus in Olympia, στο: Archäologischer Anzeiger (2015) Nr.1,19-37
- Gehrke, H.J.: Ein heiliges Land um Olympia. Erste historische Überlegungen zum Olympia-Area-Survey 2015-2017, Jahrbuch der Heidelberger Akademie der Wissenschaften (2018)[2019], 57-60
- Neudecker, R.: Greek sanctuaries in Roman times. Rearranging, transporting, and renaming artworks, στο: Restaging Greek artworks in Roman times (Milano 2018), 147-171

Palagia, O.: The gold and ivory cult statues of Pheidias in Athens and Olympia., στο: Handbook of Greek sculpture (Berlin 2019), 328-359

Senff, R.: The German archaeological excavations in Olympia since 1875 στο: Archeologia e politica nella prima metà del XX secolo. Incontri, protagonisti e percorsi dell'archeologia italiana e tedesca nel Mediterraneo. Atti delle giornate internazionali di studio Napoli, 24-26 febbraio 2016 (Napoli 2017) 291-308

KAP 373	Νικόλας Δημάκης	Τυπολογία και εργαστήρια παραγωγής κεραμικής κατά την ελληνιστική και ρωμαϊκή περίοδο (Σ)	10 ECTS
---------	-----------------	---	---------

Περιγραφή

Οι λύχνοι των ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων, αν και προϊόντα μαζικής παραγωγής που συχνότατα άλλαζαν σχήμα, μπορούν σε αντίθεση με τα άλλα χρηστικά αγγεία να χρονολογηθούν με μεγάλη ακρίβεια. Πέρα όμως από την προφανή τους λειτουργία να φωτίζουν ιδιωτικούς και δημόσιους χώρους, γίνονται συχνά φορείς συμβολικού μηνύματος σε πλαίσια που τους προσδίδουν ανάλογο νόημα. Έτσι, οι ακριβείς ρόλοι που διαδραμάτιζαν στην αρχαιότητα δεν είναι πάντοτε σαφείς, ιδίως κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους, στη διάρκεια των οποίων η πολυμορφία και πολυσημία τους εντείνονται. Λύχνοι αφιερώνονταν σε ναούς, τοποθετούνταν ως κτερίσματα σε τάφους, χρησιμοποιούνταν στην προγονολατρεία σε τελετές επάνω σε τάφους, στη λυχνομαντεία, στη μαγεία, σε επικλήσεις όρκων, στην εορτή των ψυχών και αλλού. Στο σεμινάριο θα μελετηθούν η τυπολογική εξέλιξη, ο διάκοσμος, η εικονογραφία, η σημειολογία αλλά και η οργάνωση της παραγωγής των λύχνων σε εργαστήρια κατά τους ελληνιστικούς και ρωμαϊκούς χρόνους.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Λύχνοι Ελληνιστικών Χρόνων

Δρούγου, Σ. Ανασκαφή Πέλλας 1957-1962: Οι Πήλινοι Λύχνοι. Αθήνα 1992.

Bailey, D.M. A Catalogue of the Lamps in the BM, Vol.1. Greek, Hellenistic, and Early Roman Pottery Lamps. London 1975.

Broneer, O. Corinth IV, 2: Terracotta Lamps. Cambridge (Mass.) 1930.

Broneer, O. Isthmia III: Terracotta Lamps. Princeton 1977.

Bruneau, Ph. Délos XXVI: Les Lampes. Paris 1965.

Howland, R.H. Agora IV: Greek Lamps and their Survivals. Princeton 1958.

Scheibler, I. Kerameikos XI: Griechische Lampen. Berlin 1976.

Λύχνοι Ρωμαϊκών Χρόνων

Πετρόπουλος, Μ. Τα Εργαστήρια των Ρωμαϊκών Λυχναριών της Πάτρας και το Λυχνομαντείο. Αθήνα 1999.

Bailey, D.M. A Catalogue of the Lamps in the British Museum, I, Greek, Hellenistic and Early Roman Pottery Lamps. London 1975.

Bailey, D.M. A Catalogue of the Lamps in the British Museum, II, Roman Lamps Made in Italy. London 1980.

Bailey, D.M. A Catalogue of the Lamps in the British Museum, III, Roman Provincial Lamps. London 1988.

Broneer, O. Corinth IV, 2: Terracotta Lamps. Princeton 1930.

Loeschcke, S. Lampen aus Vindonissa. Zurich 1919.

Perlzweig, J. Agora VII: Lamps of the Roman Period. First to Seventh Century After Christ. Princeton 1961.

Θεματικές Προσεγγίσεις

Dimakis, N. Lamps, Symbolism and Ritual in Hellenistic Greece. Στο: Z. Theodoropoulou Polychroniadis – D. Evely (επιμ.), AEGIS, 165-172. Oxford 2015.

KAP 156	Δημήτρης Μποσνάκης	Αρχαιολογία του θανάτου (Π)	5 ECTS
---------	--------------------	-----------------------------	--------

Περιγραφή

Σκοπός του μαθήματος είναι η διερεύνηση της πρόσληψης του θανάτου από την κοινωνία του αρχαίου ελληνικού κόσμου, από τους Πρώιμους Ιστορικούς Χρόνους (περίπου 1100-700 π.Χ.) μέχρι και την ύστερη κλασική περίοδο (τέλος 4^{ου} αι. π.Χ.), όπως αυτή αποκρυσταλλωμένη διαπιστώνεται στις δοξασίες, τις ταφικές πρακτικές και τελετουργίες.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

M. Andronikos, Totenkult, Archaeologia Homerica III (1968).

C. Donna Kurtz – John Boardman, Greek Burial Customs (1971) [Έθιμα ταφής στον αρχαίο ελληνικό κόσμο, 1994].

L. Roller, Funeral Games in Greek Literature, Art and Life (1977).

J. N. Coldstream, Geometric Greece (1977) [Γεωμετρική Ελλάδα, 1997].

Ch. W. Clairmont, Gravestone and Epigram. Greek Memorials from the Archaic and Classical Period (Mainz 1970).

Chr. W. Clairmont, Patrios Nomos: Public Burial in Athens during the Fifth and Fourth Centuries BC (BAR International Series 161), Oxford 1983.

R. Garland, The Greek Way of Death (1985).

I. Morris, Burial and Ancient Society (Cambridge 1987).

Ian Morris, Death – Ritual and Social Structure in Classical Antiquity (1992) [ελλην. Μετάφραση, Ταφικά τελετουργικά έθιμα και κοινωνική δομή στην κλασική αρχαιότητα, 1994].

G.J. Oliver (επιμ.), The Epigraphy of Death, Studies in the History and Society of Greece and Rome (2000).

N. Χρ. Σταμπολίδης, «Αντίποινα». Συμβολή στη μελέτη των ηθών και των εθίμων της γεωμετρικής αρχαϊκής περιόδου (1996).

N. Χρ. Σταμπολίδης, Καύσεις στην Εποχή του Χαλκού και την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου. Πρακτικά Συμποσίου Ρόδος 29 Απριλίου – 2 Μαΐου 1999 (2001).

Richard Seaford, Reciprocity and Ritual. Homer and Tragedy in the Developing City – State (1994) [Ανταπόδοση και Τελετουργία. Ο Όμηρος και η τραγωδία στην αναπτυσσόμενη πόλη – κράτος (2003)].

KAP 383	Δημήτρης Μποσνάκης	Γεωμετρική κεραμική: κέντρα παραγωγής και τεχνοτροπία (Σ)	10 ECTS
---------	--------------------	---	---------

Περιγραφή

Σκοπός του σεμιναρίου είναι η εξοικείωση των φοιτητών με τη γεωμετρική κεραμική και της σημασίας της για την ιστορία των πρώιμων ελληνικών πόλεων (900-700 π.Χ.). Οι φοιτητές θα ασκηθούν στη διάκριση των τοπικών κέντρων

παραγωγής και των συγγενειών μεταξύ τους, καθώς και στο ισχύον σύστημα χρονολόγησης, όπως έχει διαμορφωθεί με βάση τις υπάρχουσες μαρτυρίες.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Coldstream, J.N. *Greek Geometric Pottery: a Survey of Ten Local Styles and their Chronology*. London: Methuen, 1968 (revised second edition 2008).

Coldstream, J. N. *Geometric Greece: 900-700 BC*. London (2003) [1979].

Coldstream, J.N., *Greek Geometric pottery in Italy and Cyprus. Contrasts and comparisons. Italy and Cyprus in antiquity. 1500 - 450 B.C. Proceedings of an international symposium held at the Italian Academy for Advanced Studies in America at Columbia University, November 16 - 18, 2000.*

Snodgrass, Anthony M. (2001). *The Dark Age of Greece: An Archeological Survey of the Eleventh to the Eighth Centuries BC*. New York.

Schweitzer, Bernhard (1971). *Greek Geometric Art*. New York.

A.M. Bisi, Imports and borrowings of Greek Geometric pottery in the West Phoenician world, Ancient Greek and related pottery. Proceedings of the international vase symposium, Amsterdam 12-15 April 1984.

Nikolaou K., On the origins of Greek Geometric pottery and questions of continuity. Symposium on the Dark Ages in Greece, sponsored by the Archaeological Institute of America, New York Society and Hunter College, City University of New York, April 30, 1977.

Trachsel, Martin, *Steps Towards a Revised Chronology of Greek Geometric Pottery*, Oxford 2008.

Fantalkin, A., *Low chronology and Greek Protogeometric and Geometric pottery in the southern Levant*, 2001.

Luke, Joanna, *Ports of trade, Al Mina and geometric Greek pottery in the Levant*, Oxford 2003.

Βυζαντινή Αρχαιολογία (ΒΑΡ)

BAP 410	Χριστίνα Τσιγωνάκη	Η Κωνσταντινούπολη και τα μνημεία της (330-1453) (Π)	5 ECTS
---------	--------------------	--	--------

Περιγραφή

Μέσα από τη μελέτη των μνημείων και των γραπτών πηγών, θα εξεταστεί η τοπογραφία της Κωνσταντινούπολης. Η κατανόηση των αλλαγών που υφίσταται η μορφή της πρωτεύουσας της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας διαμέσου των αιώνων αποτελεί τον πρωταρχικό στόχο του μαθήματος. Αυτό φιλοδοξεί να καλύψει ένα πολύ ευρύ χρονολογικό φάσμα, από την ίδρυσή της έως την άλωση της από τους Οθωμανούς. Εξάλλου, με αφετηρία τα μνημεία της Κωνσταντινούπολης (κοσμικά και εκκλησιαστικά) οι φοιτητές και οι φοιτήτριες θα μελετήσουν τις αρχιτεκτονικές μορφές και τα καλλιτεχνικά ρεύματα που κυριάρχησαν στη βυζαντινή τέχνη.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Dagron G., *Η γέννηση μιας πρωτεύουσας. Η Κωνσταντινούπολη και οι θεσμοί της από το 330 ως το 451*, μτφρ. Λουκάκη Μ., Αθήνα 2000.

- Freely J., *Byzantine monuments of Istanbul*, New York - Cambridge University Press, 2004.

- Krautheimer R., *Παλαιοχριστιανική και Βυζαντινή αρχιτεκτονική*, ΜΙΕΤ Αθήνα 1991.

- Μπούρας Χ., *Ιστορία της Αρχιτεκτονικής, Β': Αρχιτεκτονική στο Βυζάντιο, το Ισλάμ και την Δυτική Ευρώπη κατά τον Μεσαίωνα*, Αθήνα 1994.
- Basset S., *The Urban Image of Late Antique Constantinople*, Cambridge 2004.
- Krautheimer R., *Three Christian Capitals : Topography and Politics*, Berkeley : University of California Press 1983.
- Mango C., *Le développement urbain de Constantinople (IVe-VIe siècles)*, Paris 1985².
- Müller-Wiener W., *Bildlexikon zur Topographie Istanbuls, Byzantion – Konstantinupolis – Istanbul bis zum Beginn d. 17. Jh*, Tübingen 1977.
- HARRISON R. M., *Excavations at Saraçhane in Istanbul*, Princeton University Press 1986.
- Mango C., Ertug A., *Hagia Sophia. A Vision for Empires*, 1997.
- Marinis V., *Architecture and Ritual in the Churches of Constantinople (Ninth to Fifteenth Centuries)*, Cambridge, 2014.
- Mathews Th. F., *The Byzantine churches of Istanbul. A Photographic Survey*, Pennsylvania State University Press 1976.
- Mathews Th. F., *The Early Churches of Constantinople: Architecture and Liturgy*, Pennsylvania State University Press 1971.
- Ousterhout R., *The Architecture of the Kariye Camii in Istanbul*, Washington D.C. 1987.
- Ousterhout R., *Finding a place in history: The Chora Monastery and its patrons*, Nicosia [Cyprus] : The A. G. Leventis Foundation : Leventis Municipal Museum of Nicosia, 2017.
- Striker C. L., *The Myrelaion (Bodrum Camii) in Istanbul*, Princeton, New Jersey 1981.

BAP 366	Χριστίνα Τσιγωνάκη	Η βυζαντινή Πελοπόννησος (Σ)	10 ECTS
---------	--------------------	------------------------------	---------

Περιγραφή

Το σεμινάριο έχει στόχο τη μελέτη των ιστορικών και αρχαιολογικών τεκμηρίων που συνθέτουν την ιστορία της Πελοποννήσου σε ένα ευρύ χρονολογικό πλαίσιο από την πρωτοβυζαντινή έως και την υστεροβυζαντινή περίοδο. Επιμέρους ζητήματα που θα εξεταστούν είναι η τοπογραφία σημαντικών πόλεων (όπως η Κόρινθος, το Άργος, η Σπάρτη, το Γεράκι, ο Μυστράς, και η Μονεμβασία), η ζωή στην ύπαιθρο, η σλαβική παρουσία, οι επιγραφικές και νομισματικές μαρτυρίες, καθώς και η μαρτυρία της σιγίλλογραφίας.

Οι φοιτητές/τριες καλούνται να εξοικειωθούν με τη μελέτη ελληνικής και ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας, αφομοιώνοντας την εξειδικευμένη ορολογία που απαιτεί μια διεπιστημονική προσέγγιση.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Αβραμέα Άννα, *Η Πελοπόννησος από τον 4^ο ως τον 8^ο αιώνα: Αλλαγές και Συνέχειες*, (μτφρ. Μαργαρίτα Κρεμμυδά), Αθήνα 2012.
- Αβραμέα Άννα, *Οι μεταμορφώσεις της Πελοποννήσου (4ος-15ος αι.)*, Αθήνα: Ινστιτούτο Βυζαντινών Ερευνών Ε.Ι.Ε., 2000.
- Αβραμέα Άννα, «Les Slaves dans la Péloponnèse», Ελεωνόρα Κουντουρά-Γαλάκη (επιμ.), *Οι Σκοτεινοί Αιώνες του Βυζαντίου (7ος-9ος αι.) - The Dark Ages of Byzantium (7th-9th c.)*, Αθήνα 2001, 293-302.

- Αναγνωστάκης Ηλίας, «Η Βυζαντινή Μεσσηνία 4ος-12ος αι.», *Μεσσηνία, Τόπος-Χρόνος-Άνθρωποι*, Αθήνα 2007, 105-137, με επίμετρο Μ. Κάππας, 136-137.
- Ασημακοπούλου-Ατζακά Παναγιώτα, *Σύνταγμα των παλαιοχριστιανικών ψηφιδωτών δαπέδων της Ελλάδος*, τ.2, Πελοπόννησος-Στερεά Ελλάδα, Θεσσαλονίκη 1987.
- Βοκοτόπουλος Παναγιώτης, «Παρατηρήσεις στη λεγόμενη βασιλική του Αγίου Νίκωνος», *Πρακτικά Α΄ Διεθνούς Συνεδρίου Πελοποννησιακών Σπουδών (Σπάρτη 7-14 Σεπτέμβρη 1975)*, τ.2, Αθήνα 1976-78, 273-282.
- Θέμελης Πέτρος, «Υστερορωμαϊκή και Πρωτοβυζαντινή Μεσσήνη», Θέμελης, Πέτρος και Κοντή Βούλα (επιμ.), *Πρωτοβυζαντινή Μεσσήνη και Ολυμπία: Αστικός και αγροτικός χώρος στη Δυτική Πελοπόννησο*, Αθήνα 2002, 20-58.
- Καλλιγά, Χάρης Α., *Η βυζαντινή Μονεμβασιά και οι πηγές της ιστορίας της*, Αθήνα : Εστία, 2003
- Κάππας Μιχάλης, «Η Εκκλησιαστική Αρχιτεκτονική στη Μεσσηνία, 7^{ος}-12^{ος} αιώνας», *Χριστιανική Μεσσηνία: Μνημεία και Ιστορία της Ιεράς Μητρόπολης Μεσσηνίας*, Αθήνα 2010, 147-188.
- Κάππας Μιχάλης, «Εκκλησίες της Μητροπόλεως Μεσσηνίας από το 1204 έως και το 1500», *Χριστιανική Μεσσηνία: Μνημεία και Ιστορία της Ιεράς Μητρόπολης Μεσσηνίας*, Αθήνα 2010, 189-274.
- Ορλάνδος Αναστάσιος, «Εκ της χριστιανικής Μεσσήνης», *ΑΒΜΕ* 11 (1969), 87-147.
- Ορλάνδος Αναστάσιος, *Παλαιοχριστιανικά και βυζαντινά μνημεία Τεγέας Νυκλίου*, *ΑΒΜΕ* 12 (1973), 3-147.
- Ορλάνδος Αναστάσιος, «Τα παλάτια και τα σπίτια του Μυστρά», *ΑΒΜΕ* 3 (1937), 3-114.
- Πάλλας Δημήτριος, «Corinthe et Nikopolis pendant le bas moyen-age», *Felix Ravenna* 118 (1979), 93-142.
- Σίνος Στέφανος, *Τα μνημεία του Μυστρά : το έργο της επιτροπής αναστήλωσης μνημείων Μυστρά = The monuments of Mystras : the work of the committee for the restoration of the monuments of Mystras*, Αθήνα : Υπουργείο Πολιτισμού, 2009.
- Σπήλαιο Ανδρίτσας – Μοιραίο Καταφύγιο, *Κατάλογος έκθεσης 26 Σεπτεμβρίου – 15 Νοεμβρίου 2005*, Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, Αθήνα 2005.
- Davidson Gladys Weinberg, *Corinth XII: The minor objects*, Princeton 1952.
- Davidson Gladys Weinberg, «A Wandering Soldier's Grave in Corinth», *Hesperia* 43 (1974), 512-521.
- Feissel Denis, Phillipidis-Braat A., «Inventaires en Vue d'un Recueil des Inscriptions Historique de Byzance. III. Incriptions du Péloponnèse», *TM* 9 (1985), 267-395.
- Gerstel Sharon (επιμ.), *Viewing the Morea: Land and People in the Late Medieval Peloponnese*, Washington D.C. 2013, 335-370.
- Hjohman, Jenni, *Pyrgouthi : a rural site in the Berbati Valley from the early Iron Age to late antiquity : excavations by the Swedish Institute at Athens 1955 and 1997*, Savendalen, Sweden : Distributor P. Astroms Forlag, 2005.
- Kourelis Kostis, «The Rural House in the Medieval Peloponnese: an archaeological reassessment of Byzantine domestic architecture», Judson J. Emerick, Deborah M. Deliyannis (επιμ.), *Archaeology in Architecture: Studies in Honor of Cecil L. Striker*, Mainz 2005, 119-129.
- Oikonomou-Laniado, Anastasia, *Argos Paléochrétienne: Contribution à l'étude du Péloponnèse byzantin*, Oxford 2003.

- Sanders G. D. R., «Archaeological evidence for Early Christianity and the end of Hellenic religion at Corinth», Daniel N. Schowalter και Steven J. Friesen (επιμ.), *Urban Religion in Roman Corinth: interdisciplinary approaches*, Harvard 2004, 419-442.
- Sanders G. D. R., «Problems in interpreting Rural and Urban Settlement in Southern Greece, AD 365-700», Neil Christie (επιμ.), *Landscapes of Change: Rural Evolutions in Late Antiquity and the Early Middle Ages*, Burlington 2004, 163–193.
- Sweetman Rebecca, «Acropolis Basilica church, Sparta: the broader research issues», Cavanagh W.G., Gallou C., Georgiadis M. (επιμ.), *Sparta and the Laconia, From Prehistory to Pre-Modern*, London 2009, 331-341.
- Sweetman Rebecca, «Memory, Tradition, and Christianization of the Peloponnese», *AJA* 119 (2015), 501–531.

BAP 552	Βίκυ Φωσκόλου	Από την Εικονομαχία στην 4 ^η Σταυροφορία: Η τέχνη της μέσης βυζαντινής εποχής (8 ^{ος} - 12 ^{ος} αιώνας) (Π)	5 ECTS
---------	---------------	--	--------

Περιγραφή

Στα μαθήματα πρόκειται να εξεταστούν οι εκφάνσεις της τέχνης της μεσοβυζαντινής εποχής, δηλ. από τις αρχές του 8^{ου} έως τα τέλη του 12^{ου} αιώνα. Θα μελετήσουμε την αρχιτεκτονική, κυρίως την εκκλησιαστική, και τη ζωγραφική (τοιχογραφίες, ψηφιδωτά, χειρόγραφα και εικόνες), και αντικείμενα μικροτεχνίας, στις επαρχίες της βυζαντινής αυτοκρατορίας, αλλά και στις περιοχές της πολιτισμικής της ακτινοβολίας.

Ειδικότερα στην περίπτωση της αρχιτεκτονικής, αφού εξετάσουμε τους αρχιτεκτονικούς τύπους και τη μορφολογία των κτιρίων, θα γνωρίσουμε τα σημαντικότερα μνημεία. Όσον αφορά τη ζωγραφική, θα εξεταστούν οι τεχνοτροπικές τάσεις και εικονογραφία των σημαντικότερων παραδειγμάτων της μνημειακής ζωγραφικής (ψηφιδωτά και τοιχογραφίες), των εικονογραφημένων χειρογράφων και εικόνων. Θα ασχοληθούμε επίσης με τα υλικά και την τεχνική, τους χορηγούς, το κοινό και τους δημιουργούς αυτών των έργων με σκοπό να τα εντάξουμε στο ιστορικό και κοινωνικό τους πλαίσιο.

Για το μάθημα θα δημιουργηθεί ιστοσελίδα στο e-learn, όπου θα αναρτώνται σχεδιαγράμματα των παραδόσεων με τη σχετική βιβλιογραφία, όπως επίσης και ηλεκτρονικά ανάτυπα (pdf) μελετών που θα αφορούν τις θεματικές των μαθημάτων.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Γενικά

LynRodley, Εισαγωγή στη βυζαντινή τέχνη και αρχιτεκτονική, μτφ. Μ. Βέικου, Αθήνα 2010.

Τζ. Λόουντεν, *Πρώιμη Χριστιανική και Βυζαντινή Τέχνη*, μτφρ Μ. Αγγελίδου, Αθήνα 1999.

The Glory of Byzantium. Art and Culture of the Middle Byzantine Era A.D. 843-1261, επιμ. Η.C. Evans, W. D. Wixom, κατάλογος έκθεσης, The Metropolitan Museum of Art, Νέα Υόρκη 1997.

Αρχιτεκτονική

Ν. Γκιολές, *Βυζαντινή Ναοδομία (600-1204)*, Αθήνα 1987.

Χ. Μπούρας, Μαθήματα ιστορίας της αρχιτεκτονικής, том. 2, Αθήνα 1999.

Χ. Μπούρας, *Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Αρχιτεκτονική στην Ελλάδα*, Αθήνα 2001.

Ζωγραφική

Πανσελήνου Ν., *Βυζαντινή Ζωγραφική. Η βυζαντινή κοινωνία και οι εικόνες της*, Αθήνα 2010.

Αχειμάστου-Ποταμιάνου Μ., *Ελληνική Τέχνη. Βυζαντινές τοιχογραφίες*, Αθήνα 1994.

Βοκοτόπουλος Π., *Ελληνική Τέχνη. Βυζαντινές εικόνες*, Αθήνα 1995.

Γαλάβαρης Γ., *Ελληνική Τέχνη. Ζωγραφική βυζαντινών χειρογράφων*, Αθήνα 1995.

Χατζηδάκη Ν., *Ελληνική Τέχνη. Βυζαντινά ψηφιδωτά*, Αθήνα 1995.

Ιστορία Τέχνης της Δύσης (ΙΤΔ)

ΙΤΔ 210	Παναγιώτης Ιωάννου	Ισπανική ζωγραφική από τον Γκρέκο στον Γκόγια (Π)	5 ECTS
---------	--------------------	---	--------

Περιγραφή

Εξετάζεται η ζωγραφική παραγωγή στην ιβηρική χερσόνησο και τις ισπανικές κτήσεις από τα τέλη του 16^{ου} αιώνα έως τα τέλη του 18^{ου}.

Βασικές ενότητες της παράδοσης:

- Η Αναγέννηση και ο Μανιερισμός στην ιβηρική χερσόνησο. Ισπανοί καλλιτέχνες στην ιταλική χερσόνησο. Σχέσεις της ιβηρικής χερσονήσου με τις Κάτω Χώρες.

- Κάρολος Ε΄ και Φίλιππος Β΄. Οι καλλιτέχνες του Ελ Εσκοριάλ.

- Το έργο του Ελ Γκρέκο στην Ισπανία.

- Κέντρα και κύριες μορφές της ζωγραφικής παραγωγής κατά τον 17^ο αιώνα.

- Zurbarán, Velázquez, Ribera, Murillo

- Θεσμοί και θεωρητικά κείμενα περί ζωγραφικής κατά τον 17^ο αιώνα.

- Νεοκλασικισμός και Ρομαντισμός.

- Το έργο του Γκόγια.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

☒ C. R. Post, *A History of Spanish Painting*, 14 τόμοι, Cambridge, MA, 1930–1966

☒ F. Checa Cremades, *Felipe II, mecenas de las artes*, Μαδρίτη 1992

El Greco y la pintura española del Renacimiento, κατάλογος έκθεσης, επιμ. L. Ruiz Gómez, Μαδρίτη, 2001

☒ J. Brown, *Imágenes e ideas en la pintura española del siglo XVII*, Μαδρίτη 1980

☒ N. Ayala Mallory, *Del Greco a Murillo: La pintura española del siglo de oro*, Μαδρίτη 1991

☒ J. Brown, *Painting in Spain: 1500-1700*, New Haven – Λονδίνο, 1991

☒ F. Calvo Serraller, *Teoría de la pintura del siglo de oro*, Μαδρίτη 1991

☒ A. E. Pérez Sánchez: *Pintura barroca en España, 1600–1750*, Μαδρίτη 1992

☒ *Painting in Spain during the Later 18th Century*, κατάλογος έκθεσης, επιμ. M. Helston, Λονδίνο 1989

☒ M. Trusted, *The Arts of Spain: Iberia and Latin America 1450–1700*, Λονδίνο – Νέα Υόρκη, 2007

ΙΤΔ 323	Παναγιώτης Ιωάννου	Παραγγελιοδότες και καλλιτέχνες στην Αναγέννηση (Σ)	10 ECTS
---------	--------------------	---	---------

Περιγραφή

Σκοπός του σεμιναρίου είναι κατά κύριο λόγο η εξέταση των εξής ζητημάτων:
Ποιοι ήταν οι κυριότεροι παραγγελιοδότες κατά την περίοδο της Αναγέννησης;
Τι εκπροσωπούσαν οι ίδιοι και πού στόχευαν με τις παραγγελίες έργων τέχνης;
Ποιες οι σχέσεις με τους καλλιτέχνες και με ποιους όρους εκτελούνταν οι παραγγελίες από τους τελευταίους;

Δημιουργία συλλογών. Κείμενα περί συλλεκτισμού.

Οι φοιτητές-ήτριες που θα παρακολουθήσουν το σεμινάριο θα αναλάβουν αρχικά να παρουσιάσουν σύντομες εργασίες σε εβδομαδιαία βάση. Στη συνέχεια, θα αναπτύξουν ένα ευρύτερο θέμα προφορικά και μετά το πέρας του σεμιναρίου θα παραδώσουν γραπτή μορφή της εργασίας τους.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- ← Cole, Alison, *Italian Renaissance courts : art, pleasure and power*, Λονδίνο: Laurence King Publishing, 2016
- ← Nelson, Jonathan K., *The patron's payoff : conspicuous commissions in Italian Renaissance art*, Princeton Univ. Press, 2008
- ← Anderson, Jaynie, *Women patrons of Renaissance art, 1300 – 1600*, Oxford: Oxford Univ. Pr., 1996

ΙΤΔ 122	Τιτίνα Κορνέζου	Η τέχνη στη Φλωρεντία κατά τον 15 ^ο αιώνα (Π)	5 ECTS
---------	-----------------	--	--------

Περιγραφή

Στόχος του μαθήματος είναι να εισαγάγει τους φοιτητές/φοιτήτριες στην τέχνη της Φλωρεντίας κατά την περίοδο της πρώιμης Αναγέννησης, κατά την οποία νέες καλλιτεχνικές μορφές και νέες αντιλήψεις για την τέχνη και τους δημιουργούς της κάνουν την εμφάνισή τους. Στόχος της παράδοσης είναι να μελετήσει την καλλιτεχνική παραγωγή της περιόδου αυτής εντός του κοινωνικού/πολιτικού/πολιτισμικού πλαισίου δημιουργίας των έργων τέχνης, καθώς και τους αποδέκτες και τις ποικίλες χρήσεις τους. Παράλληλα, εστιάζοντας στην καλλιτεχνική παραγωγή καλλιτεχνών της περιόδου και αναλύοντας τεχνοτροπικά και εικονογραφικά συγκεκριμένα έργα τέχνης, το μάθημα επιδιώκει να ανιχνεύσει τα ιδιαίτερα εκείνα στοιχεία που διαμορφώνουν την καλλιτεχνική φυσιογνωμία της περιόδου.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Antal, Frederick, *Florentine painting and its social background: the bourgeois republic before Cosimo de' Medici's advent to power, XIV and early XV centuries* New York : Harper & Row, 1948
- Bullen, J. B., *The myth of the Renaissance in nineteenth-century writing*, Oxford [England] : Clarendon Press; New York : Oxford University Press, 2001, c1994.
- Burckhardt, Jacob, *Ο πολιτισμός της Αναγέννησης στην Ιταλία*, μετάφραση Μαρία Τοπάλη, Αθήνα : Εκδόσεις Νεφέλη, 1997.
- Campbell, Gordon, *The Oxford dictionary of the Renaissance*, Oxford; New York : Oxford University Press, 2003.
- Castelli, Patrizia., *Η αισθητική της αναγέννησης* μετάφραση Καίτη Μαρακά, Αθήνα : Πολύτροπον, c2008
- Chastel, Andre, *Renaissance italienne 1460-1500*, Paris: Gallimard, 1999.

- Grendler Paul F. (ed.), *Encyclopedia of the Renaissance*, New York : Scribner's, 1999.
- Pommier, Édouard, *Comment l'art devient l'Art dans l'Italie de la Renaissance*, [Paris]: Gallimard, 2007.
- Rubin, Patricia Lee, *Images and identity in fifteenth-century Florence*, New Haven : Yale University Press, c2007
- Summers, David, *The judgment of sense: Renaissance naturalism and the rise of aesthetics*, Cambridge ; New York : Cambridge University Press, 2007.
- Turner, A. Richard, *Η αναγέννηση στη Φλωρεντία: η γένεση μιας νέας τέχνης / μετάφραση: Μιχάλης Λυχούνας, επιμέλεια: Γλαύκη Γκότση, Θεσσαλονίκη : University Studio Press, 2011.*
- Welch, Evelyn S., *Shopping in the Renaissance : consumer cultures in Italy 1400-1600*, New Haven [Conn.] ; London : Yale University Press, c2005.
- Welch, Evelyn S, *Art in Renaissance Italy, 1350-1500*, Oxford : Oxford University Press, 2000, c1997
- Woods, Kim (ed.), *Viewing Renaissance art*, New Haven, Yale University Press; Milton Keynes : In association with The Open University, 2007
- Woods, Kim (ed.), *Making Renaissance art*, New Haven: Yale University Press; Milton Keynes, U.K. : In association with The Open University, 2007.
- Χαραλαμπίδης, Άλκης, *Η ιταλική αναγέννηση : αρχιτεκτονική, γλυπτική, ζωγραφική*, Θεσσαλονίκη : University Studio Press, 2014.
- Mina Gregori (ed.), *Το φως του Απόλλωνα : ιταλική αναγέννηση και Ελλάδα*, κατάλογος έκθεσης [ΕΠΜΑΣ 22 Δεκεμβρίου 2003 - 31 Μαρτίου 2004], Αθήνα : Οργανισμός Προβολής Ελληνικού Πολιτισμού Α.Ε., 2003.
- Turner Jane (ed.), *The Dictionary of art*, Grove, Νέα Υόρκη, 1996, 34 τόμ. [διαθέσιμο σε ηλεκτρονική μορφή: oxfordartonline].

ΙΤΔ 345	Τιτίνα Κορνέζου	Μυθολογικά θέματα στη ζωγραφική της Αναγέννησης (Σ)	10 ECTS
---------	-----------------	---	---------

Περιγραφή

Στόχος του σεμιναρίου είναι να εξετάσει τους ποικίλους τρόπους με τους οποίους τα μυθολογικά θέματα εισάγονται στη ζωγραφική της Αναγέννησης. Ενδεικτικά τα ζητήματα στα οποία θα επικεντρωθεί το σεμινάριο είναι: Ποια είναι τα εικονογραφικά πρότυπα των έργων αυτών; Με ποιες μεθόδους της επιστήμης της ιστορίας της τέχνης προσεγγίζεται και ερμηνεύεται η συγκεκριμένη θεματολογία; Ποιες αντιλήψεις και κοινωνικές ανάγκες εκφράζουν τα έργα αυτά; Πώς προσλαμβάνονταν από τους θεατές της εποχής;

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Ames-Lewis Francis, *The intellectual life of the early Renaissance artist*, 2000.
- Bull, Malcolm, *The mirror of the gods: classical mythology in Renaissance art*, London : Allen Lane, 2005.
- Campbell, Stephen J., *The cabinet of eros: Renaissance mythological painting and the studiolo of Isabella d'Este*, New Haven : Yale University Press, c2004.
- Freedman, Luba, *The revival of the Olympian gods in Renaissance art* /Luba Freedman, New York: Cambridge University Press, 2003.
- Panofsky, Erwin, *Μελέτες εικονολογίας: ουμανιστικά θέματα στην τέχνη της αναγέννησης*, μετάφρ. Ανδρέας Παππάς, Αθήνα : Νεφέλη, 1991

-Warburg, Aby, *The renewal of pagan antiquity: contributions to the cultural history of the European Renaissance*; translation by David Britt, Los Angeles: Getty Research Institute for the History of Art and the Humanities, c1999.

- Seznec, Jean, *Η επιβίωση των αρχαίων θεών :δοκίμιο για τον ρόλο της μυθολογικής παράδοσης στον ουμανισμό και την τέχνη της Αναγέννησης*; μετάφραση: Ναταλία Αγαπίου, Ηράκλειον : Δήμος Ηρακλείου-Βικελαία Βιβλιοθήκη, 1996.

-Peter E. Knox, *A companion to Ovid*, Malden, MA : Wiley-Blackwell, 2009.

ΙΤΔ 234	Ευγένιος Ματθιόπουλος	Η τέχνη στην Ελλάδα την περίοδο του Μεσοπολέμου: 1922-1940 (Π)	5 ECTS
---------	-----------------------	--	--------

Περιγραφή

Στόχος του μαθήματος είναι να παρουσιάσει τις εξελίξεις στην ελληνική τέχνη κατά τα χρόνια του Μεσοπολέμου (1922-1940). Θα διερευνηθούν: η πρόσληψη των νεωτερικών αναζητήσεων κυρίως από το Παρίσι, η διαμόρφωση του ιδεολογήματος της «ελληνικότητας», καθώς και οι τρόποι που αυτές οι τεχνοτροπικές και αισθητικές-ιδεολογικές αναζητήσεις εκφράστηκαν από τους Έλληνες καλλιτέχνες.. Θα εξεταστεί επίσης η παρέμβαση του κράτους στο πεδίο των εικαστικών τεχνών. Θα παρουσιαστεί κριτικά η υπάρχουσα βιβλιογραφία για αυτή την περίοδο.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Εθνική Πινακοθήκη, 100 χρόνια. Τέσσερις αιώνες ελληνικής ζωγραφικής, επιμέλεια Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα, ΕΠΜΑΣ, Αθήνα 1999.

Αντώνης Κωτίδης, *Μοντερνισμός και «Παράδοση» στην ελληνική τέχνη του μεσοπολέμου*, Θεσσαλονίκη, University Press, 1993.

Ε.Δ. Ματθιόπουλος, «Οι εικαστικές τέχνες κατά την περίοδο 1900-1920», στον συλλογικό τόμο: *Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα*, επιμέλεια Χρήστος Χατζηιωσήφ, τ. Α₂, Αθήνα, εκδόσεις Βιβλιόραμα, [2000], σ. 311-351.

Ε.Δ. Ματθιόπουλος, «Οι εικαστικές τέχνες κατά την περίοδο 1922-1940», στον συλλογικό τόμο: *Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα*, επιμέλεια Χρήστος Χατζηιωσήφ, τ. Β₂, Αθήνα, εκδόσεις Βιβλιόραμα, 2003, σ. 400-459.

E.D. Matthiopoulos, «La Réception de l'expressionnisme en Grèce, dans les trois premières décennies du XXe siècle», στον συλλογικό τόμο: *Expressionnisme(s) et avant-gardes*, επιμέλεια Isabelle Krzywkowski και Cécile Millot, Παρίσι, εκδόσεις L'Improviste, 2007, σ. 149-162.

Μιλτιάδης Μ. Παπανικολάου, *Ιστορία της τέχνης στην Ελλάδα*, τόμ. Α': *Ζωγραφική και γλυπτική του 20ού αιώνα*, Αδάμ, Αθήνα 1999.

Χρυσάνθος Χρήστου, *Η ελληνική ζωγραφική στον εικοστό αιώνα*, τόμ. Β': *1923-1940*, Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων, Αθήνα 2001.

Εργαστηριακά μαθήματα

EM002	Αριάδνη Γκαζή	Διαδίκτυο & ανθρωπιστικές επιστήμες: Ιστορία μέσου-Κατηγορίες ιστοσελίδων - Μέθοδοι αξιολόγησης - Διαδικτυακά ερευνητικά εργαλεία
-------	---------------	---

Περιγραφή

Κύκλος εργαστηριακών μαθημάτων που απευθύνεται σε ομάδες προπτυχιακών φοιτητών (μέχρι 20 άτομα) και θα ολοκληρώνεται σε 4 μαθήματα που θα επαναλαμβάνονται 3 φορές κατά τη διάρκεια του εξαμήνου, ώστε να μπορεί να το παρακολουθεί ένας σχετικά μεγάλος αριθμός φοιτητών συνολικά.

Κάθε ένα από τα 4 μαθήματα διαρκεί 2-2,5 ώρες, παραδίδεται μία φορά την εβδομάδα και αποτελείται από δύο μέρη, το ένα θεωρία και το δεύτερο άσκηση (στο Εργαστήριο Υπολογιστών της Φιλοσοφικής Σχολής).

Παρουσιάζονται οι ακόλουθες ενότητες:

A. Ιστορία του μέσου – Κατηγορίες ιστοσελίδων

B. Μέθοδοι αξιολόγησης και σωστής χρήσης

Γ. Γνωριμία με διαδικτυακά εργαλεία της ιστορικής και αρχαιολογικής έρευνας (σε δύο μέρη).

EM004	Αριάδνη Γκαζή	Χρήση εφαρμογών πληροφορικής και διαδικτυακών εργαλείων για την προετοιμασία εργασιών
-------	---------------	---

Περιγραφή

Το μάθημα έχει ως στόχο να καταρτίσει τους φοιτητές και τις φοιτήτριες του Τμήματος στη χρήση διαφόρων εφαρμογών πληροφορικής, καθώς και πλατφόρμων/εργαλείων που διατίθενται στο διαδίκτυο με ελεύθερη πρόσβαση, η γνώση και ο σωστός χειρισμός των οποίων κρίνονται ως απαραίτητα στοιχεία για την προετοιμασία των σεμιναριακών και λοιπών εργασιών που εκπονούν κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο Τμήμα.

Η διδασκαλία θα ολοκληρώνεται σε ένα κύκλο πέντε παραδόσεων, οι οποίες θα περιλαμβάνουν παρουσίαση και πρακτική εξάσκηση στο εργαστήριο Η/Υ της Φιλοσοφικής Σχολής και θα είναι δομημένες ως εξής:

- πρώτες δύο παραδόσεις: σάρωση-κατέβασμα εικόνων-βίντεο και επεξεργασία τους
- τρίτη έως πέμπτη παράδοση: δημιουργία-επεξεργασία αρχείων pdf – χρήση πλατφόρμων για μεταφορά αρχείων, χρήση διαδικτυακών εφαρμογών βιβλιογραφίας

Ο μέγιστος αριθμός φοιτητών/τριών που θα μπορούν να παρακολουθήσουν το μάθημα είναι περίπου 20, όσες είναι και οι θέσεις εργασίας στο εργαστήριο Η/Υ.

EM003	Αλέξανδρος Μαριδάκης	Προχωρημένες δεξιότητες σε εφαρμογές πληροφορικής και χρήση υπολογιστή
-------	----------------------	--

Περιγραφή

Πρόκειται για εργαστηριακό μάθημα ασκήσεων εμβάθυνσης στη χρήση των εφαρμογών της Πληροφορικής, με στόχο την αξιοποίηση δυνατοτήτων προχωρημένων εργαλείων ενός υπολογιστή, σχετικά με τη χρήση του λειτουργικού συστήματος, των βασικών εφαρμογών γραφείου (επεξεργασία κειμένου, υπολογιστικά φύλλα, παρουσιάσεις) και τη χρήση του Διαδικτύου. Κυρίως όμως

γίνεται προσπάθεια να αναπτυχθούν δεξιότητες στην ανάπτυξη, χρήση Βάσεων Δεδομένων, προγραμμάτων επεξεργασίας εικόνας, αλλά και των νέων υπηρεσιών του διαδικτύου, όπως και των πολυμεσικών εφαρμογών.

Οι προχωρημένες γνώσεις και δεξιότητες δίνουν την ευκαιρία για περαιτέρω εξειδικευμένη κατάρτιση σε φοιτητές, /-τριες που δεν έχουν σπουδές στο χώρο της πληροφορικής ή συγγενείς χώρους. Έτσι αποτελούν σημαντικό συμπληρωματικό εφόδιο για καλύτερη απόδοση στις σπουδές, τόσο στην εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά και στην πιθανή μελλοντική ερευνητική τους πορεία, αλλά και για μια αξιολογη επαγγελματική σταδιοδρομία σε φορείς τόσο του δημοσίου όσο και του ιδιωτικού τομέα.

Πρόκειται για ένα εξαμηνιαίο κύκλο εργαστηριακών ασκήσεων, που υλοποιούνται σε τριώρη εβδομαδιαία βάση από τους συμμετέχοντες φοιτητές/-τριες του Τμήματος.

Θα υπάρχει τελική αξιολόγηση (είτε με εξέταση, είτε με εργασία project) το αποτέλεσμα της οποίας βαθμολογείται με *επιτυχώς* (Ε) ή *ανεπιτυχώς* (Α). Η συμμετοχή στο εργαστηριακό μάθημα είναι προαιρετική και αφορά σε προπτυχιακούς φοιτητές/-τριες όλων των ετών, αλλά καλό είναι να δηλώνεται από φοιτητές αρχικών ετών, το πρόγραμμα των οποίων δεν είναι ακόμα επιβαρυνόμενο με πρόσθετες υποχρεώσεις, σεμινάρια κλπ.

Να σημειωθεί ότι τα εργαστηριακά μαθήματα δεν υπολογίζονται στο βαθμό πτυχίου, αλλά ούτε και στο συνολικό αριθμό μαθημάτων για τη λήψη πτυχίου.

Υπενθυμίζεται επίσης ότι, σύμφωνα με τις διατάξεις του "προσοντολογίου" (Π.Δ. 50/2001, Φ.Ε.Κ. 39/ Α'/5.3.2001 όπως τροποποιήθηκε με τα Π.Δ. 347/2003, Φ.Ε.Κ. 315/ Α'/ 31.12.2003 και 44/2005, Φ.Ε.Κ. 63/Α'/9.3.2005), ένας τρόπος απόδειξης της γνώσης πληροφορικής και χειρισμού Η/Υ στο Δημόσιο Τομέα, είναι με τίτλους σπουδών πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, από την αναλυτική βαθμολογία των οποίων προκύπτει ότι οι κάτοχοί τους έχουν παρακολουθήσει τέσσερα τουλάχιστον μαθήματα υποχρεωτικά ή κατ' επιλογή, Πληροφορικής ή χειρισμού Η/Υ.

[Δείτε εδώ το σχετικό έγγραφο του Υπουργείου Εσωτερικών](#)